

Голас Радзімы

№ 16 (1846)
19 красавіка 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

22 красавіка
1984 года
спаўняецца
114-я гадавіна
з дня
нараджэння
Уладзіміра
Ільіча
ЛЕНІНА.
Ён заснаваў
Камуністычную
партыю нашай краіны,
пад яго
кіраўніцтвам
была здзейснена
Кастрычніцкая
сацыялістычная
рэвалюцыя
і створана
першая
ў гісторыі
чалавецтва
дзяржава
рабочых
і сялян,
брацкая
садружнасць
народаў —
Саюз Савецкіх
Сацыялістычных
Рэспублік.
Імя выдатнага
дзеяча
міжнароднага
рабочага
руху
з любоўю
і павагай
вымаўляецца
на ўсіх мовах
зямнога шара.
Вялікі
інтэрнацыяналіст,
палкі
барацьбіт
супраць
усіх форм
сацыяльнага
і нацыянальнага
прыгнёту,
за ўмацаванне
міжнароднай
салідарнасці
сіл, якія
выступаюць
за рэвалюцыйнае
пераўтварэнне
свету, —
ЛЕНІН
належыць
усяму
прагрэсіўнаму
чалавецтву.

падзеі • людзі • факты

ПЛЕНУМ ЦК КПСС

10 красавіка 1984 года адбыўся чарговы Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Пленум разгледзеў і адобрыў прапановы Палітбюро ЦК КПСС па арганізацыйных і іншых пытаннях, звязаных з правядзеннем першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР адзінаццатага склікання.

Затым было абмеркавана пытанне аб Асноўных напрамках рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійна-навуковай школы.

З вялікай прамавай на Пленуме выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС К. У. Чарненка, у якой ён удзяліў вялікую ўвагу далейшаму ўдасканаленню сацыялістычнай дэмакратыі і сістэмы кіравання народнай гаспадаркай, строгаму прымяненню існуючых законаў і безумоўнаму выкананню народнагаспадарчых планаў, пытанням павышэння жыццёвага ўзроўню насельніцтва СССР. Ён указаў, што сучасная міжнародная абстаноўка патрабуе пастаянных і ўсебаковых намаганняў па забеспячэнню бяспекі СССР і надзейнай абароны мірнай працы савецкіх людзей.

Пленум прыняў пастановы «Аб далейшым палітычным працы Саветаў народных дэпутатаў» і «Аб Асноўных напрамках рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійна-навуковай школы».

К. У. ЧАРНЕНКА,
Старшыня Прэзідыума
Вярхоўнага Савета СССР

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА СССР

У Маскве адбылася першая сесія Вярхоўнага Савета СССР адзінаццатага склікання.

На пасяджэннях палат былі выбраны старшыні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей і іх намеснікі. Старшынёй Савета Саюза выбраны дэпутат Л. Талкуноў, старшынёй Савета Нацыянальнасцей — дэпутат А. Вос.

Вярхоўны Савет СССР аднадушна выбраў Генеральнага сакратара ЦК КПСС дэпутата К. У. Чарненку Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Затым былі выбраны першы намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР дэпутат В. Кузняцоў, намеснікі Старшыні, сакратар і члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета.

Вярхоўны Савет СССР адобрыў дзейнасць урада СССР, назначыў Старшынёй Савета Міністраў СССР М. Ціханаву і даручыў яму прадставіць Вярхоўнаму Савету прапановы аб складзе ўрада СССР.

Дэпутаты зацвердзілі Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і прынялі адпаведныя законы.

На сесіі Вярхоўны Савет зацвердзіў састаў Савета Міністраў СССР. Ад імя ўрада М. Ціханаву абвясціў заяву Савета Міністраў СССР аб яго будучай дзейнасці.

Дэпутаты прынялі пастанову, якая адабрае асноўныя напрамкі будучай дзейнасці Савета Міністраў СССР у галіне ўнутранай і знешняй палітыкі.

З дакладам аб Асноўных напрамках рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійна-навуковай школы выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, першы намес-

нік Старшыні Савета Міністраў СССР дэпутат Г. Аліеў. У абмеркаванні праекта, наведанаў ён, прынялі ўдзел каля 120 мільянаў чалавек. Многія прапановы ўлічаны ў рашэннях па рэалізацыі рэформы.

Пасля спрэчак па дакладу Вярхоўнага Савета прыняў пастанову, у якой адобрыў «Асноўныя напрамкі рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійна-навуковай школы». У пастанове падкрэслена, што няўхільнае і паслядоўнае ажыццяўленне прадугледжаных рэформай мер з'яўляецца першаступеннай дзяржаўнай задачай.

Вярхоўны Савет СССР зацвердзіў састаў Камітэта народнага кантролю СССР пад старшынствам А. Школьнікава. Выбраны Вярхоўны суд СССР на чале са старшынёй У. Церабілавым. Генеральным пракурорам СССР назначаны А. Ракуноў.

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

ПАЛЁТ САВЕЦКА-
ІНДЫЙСКАГА
ЭКІПАЖА ЗАВЕРШАНЫ

11 красавіка 1984 года пасля завяршэння праграмы сумесных работ на борце навукова-даследчага комплексу «Салют-7» — «Салют Т-10» — «Саюз Т-11» міжнародны экіпаж у саставе камандзіра карабля Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта СССР Юрыя Малышава, бортінжынера Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта СССР Генадзія Стракалава і касманаўта-даследчыка грамадзяніна Рэспублікі Індыі Ракеша Шарма вярнуўся на Зямлю. Работу на станцыі «Салют-7» працягваюць касманаўты Леанід Кізім, Уладзімір Салаўеў і Алег Ацкоў.

За час полёту міжнародным экіпажам поўнасьцю выканана заплаваная навуковая праграма, падрыхтаваная сумесна вучонымі і спецыялістамі Савецкага Саюза і Індыі.

З мэтай даследавання прыродных рэсурсаў Зямлі і вывучэння навакольнага асяроддзя ў рамках праграмы «Тэра» касманаўты праводзілі фатаграфаванне тэрыторыі Індыі і асобных раёнаў акваторыі Індыйскага акіяна.

Па праграме касмічнага матэрыялазнаўства на тэхналагічнай устаноўцы «Выпарнік» выкананы рад эксперыменту па вывучэнню працэсаў цэпламаспераносу і магчымасцей атрымання аморфных металічных матэрыялаў у бязважкасці.

Значная частка навуковай праграмы была адведзена медыцынскім даследаванням.

Пасляхова завершаны касмічны полёт з'явіўся новым укладам у далейшае развіццё савецка-індыйскіх дружэлюбных адносін, яшчэ раз прадэманстраваных, што асваенне касмічнай прасторы Савецкім Саюзам у рамках нацыянальнай праграмы і ў садружнасці з іншымі дзяржавамі праводзіцца ў мірных мэтах на карысць усяго чалавецтва.

За пасляховае ажыццяўленне касмічнага полёту на арбітальным навукова-даследчым комплексе «Салют-7» — «Саюз» і праяўлены пры гэтым мужнасць і гераізм Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР ўзнагародзіў Юрыя Малышава і Генадзія Стракалава ордэнам Леніна і другім медалём «Залатая Зорка». На радзіме Герояў будуць устаноўлены іх бюсты.

Прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка» Ракешу Шарме.

За актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні сумеснага савецка-індыйскага касмічнага полёту дублёр касманаўта-даследчыка грамадзяніна Рэспублікі Індыі Равіш Мальхотра ўзнагароджаны ордэнам Дружбы народаў.

Ю. Малышаў, Г. Стракалаў і Ракеш Шарма за гераізм і мужнасць удастоены таксама вышэйшай узнагароды Рэспублікі Індыі — ордэна «Ашока Чапра».

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ
З В'ЕТНАМА

У Мінску знаходзілася дэлегацыя Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам на чале з міністрам машынабудавання і металургіі СРВ Нгуен Ван Кха. Госці пабывалі на буйнейшых прамысловых прадпрыемствах горада — трактарным і матарным заводах, дзе праходзяць стажыроўку в'етнамскія

спецыялісты. Нгуен Ван Кха выказаў шчырую падзяку за добрую падрыхтоўку кадраў для матарабудаўнічага гіганта, які ўзводзіцца ненадалёку ад Ханоя.

Члены дэлегацыі былі прыняты ў Савецкі Міністраў БССР.

В'етнамскія сябры азнаёміліся таксама з памятнымі мясцінамі горада, наведалі мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклалі кветкі да Вечнага агню.

СЯБРЫ З ФІНЛЯНДЫІ

ТЭЛЕФОН І ЭВМ

Мінск наведала дэлегацыя таварыства «Фінляндія — Савецкі Саюз» на чале з другім міністрам фінансаў, старшынёй сельскай партыі Фінляндыі П. Венама, што прыбыла ў СССР па запрашэнні Саюза савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Фінскія госці былі прыняты ў Міністэрстве фінансаў БССР, сустрэліся з актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, набылі ў адной з сярэдніх школ г. Мінска, аглязелі славуцасі і новабудулі сталіцы рэспублікі, азнаёміліся з экспазіцыяй Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведалі мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы.

Члены дэлегацыі прынялі ўдзел у сходзе выкладчыкаў і студэнтаў Беларускага тэхналагічнага інстытута імя Кірава, які быў прысвечаны 36-й гадавіне заключэння паміж СССР і Фінляндыяй Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

ТЫСЯЧНАЕ
ВЫНАХОДСТВА

Тысячным вынаходствам вучоных Гомельскага інстытута механікі металалапімерных сістэм АН БССР стаў новы канструкцыйны матэрыял, створаны на аснове палімераў і драўніны. Ён не разбухае ў вадзе, мае высокую тэрмічную ўстойлівасць, мала паддаецца зносу.

Выкарыстаць яго можна замест бронзы, чыгуну, палімерных матэрыялаў у розных галінах, але асабліва ў харчовай і лёгкай прамысловасці, дзе ў вузлах трэння машын нельга прымяняць звычайныя змазкі з нафты.

Тысяча вынаходстваў інстытута, — гэта новыя тэхналагічныя працэсы, кампазіцыйныя матэрыялы, дэталі машын і механізмаў, навуковыя прыборы. Большасць з іх паспяхова служыць павышэнню прадукцыйнасці працы ў народнай гаспадарцы, эканоміі матэрыяльных, сыравінных і энергетычных рэсурсаў.

ВЫСТАЎКІ

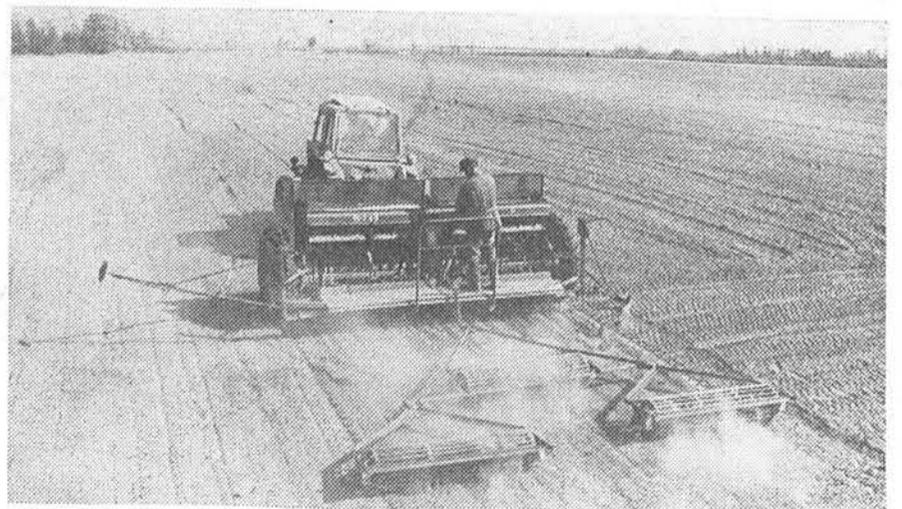
АДЗНАЧАНЫ
ДЫПЛОМАМІ

На ВДНГ СССР у павільёне «Савецкая культура», праходзіла тэматычная выстаўка «Творчасць навучэнцаў сярэдніх мастацкіх навучальных устаноў».

Сярод экspanатаў, лепшых дыпломных работ, дасланных з усіх саюзных рэспублік, значнае месца займалі творы навучэнцаў Мінскага мастацкага вучылішча імя А. Глебава.

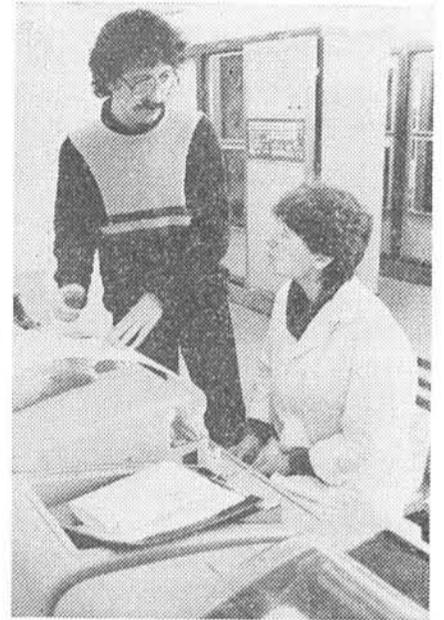
Нядаўна па выніках вернісажаў мін-

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Амаль дзве тысячы дзвесце гектараў зямлі зойме яравое поле ў калгасе імя Варанецкага Бераставіцкага раёна. Палавіна яго засеяна збожжавымі культурамі. Цяпер у гаспадарцы ў разгары сяўба аўса і ячменю. Зладжана працуюць усе дзевяць пасяўных экіпажаў, рамонтная і аграмічная службы.

НА ЗДЫМКУ: ідзе сяўба збожжавых.

220 тысяч выклікаў у гадзіну — такая магутнасць новай Мінскай аўтаматычнай міжгародняй тэлефоннай станцыі. Тут устаноўлена югаслаўскае абсталяванне фірмы «Іскра», якое кіруецца з дапамогай ЭВМ.

З уводам станцыі ў аўтаматычную сетку абаненты змогуць апрача ўжо ўключаных гарадоў самастойна звязвацца таксама з Новасібірскам і Свядрлоўскам. А калі і ў абласных цэнтрах рэспублікі пачнуць дзейнічаць падобныя станцыі, з Мінска будзе ажыццяўляцца аўтаматычная тэлефонная сувязь з усімі райцэнтрамі рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: інжынер-праграміст фірмы «Іскра» С. ПАДБРЭЖСКИ і інжынер тэлефоннай станцыі А. РЫБАЛТОўСКАЯ.

ФЕСТЫВАЛІ

ВЫСТУПАЦЬ
«КРУПЦІКІЯ МУЗЫКІ»

На Міжнародны фальклорны фестываль прыдунайскіх краін у Югаславію выехаў ансамбль «Крупіцкія музыкі» калгаса «Новы быт» Мінскага раёна. У сваю праграму самадзейныя артысты ўключылі народныя песні і танцы Міншчыны, палескіх вёсак. Беражлівыя адносіны да фальклору, малюнічасць, самабытнасць кожнага нумара — вось што вызначае выступленні маладога калектыву, у састаў якога ўваходзіць механізатары, даяркі, настаўнікі, школьнікі.

Разам з ансамблем на фестывалі ў Югаславіі выступіць вядомы беларускі музыкант і рэстаўратар старадаўніх інструментаў Уладзімір Пузыня, які змайстраваў спецыяльна для «Крупіцкіх музыкаў» ліры, жалейкі, дудкі.

АДКАЗЫ К. У. ЧАРНЕНКІ НА ПЫТАННІ ГАЗЕТЫ «ПРАВДА»

Пытанне. Як Вы ацэньваеце сітуацыю ў свеце на даны момант? У прыватнасці, ці няма якіх-небудзь прыкмет пазітыўных пераменаў у палітыцы Злучаных Штатаў Амерыкі?

Адказ. Абстаноўка ў свеце, на жаль, не паляпшаецца. Яна застаецца вельмі небяспечнай. І тлумачыцца гэта тым, што адміністрацыя ЗША па-ранейшаму робіць стаўку на ваенную сілу, на дэсяцігоддз ваеннай перавагі, на навязванне іншым народам сваіх парадкаў. Гэта яшчэ раз пацвердзіла нядаўняя прамова прэзідэнта Р. Рэйгана ў Джорджтаунскім універсітэце.

Калі з Вашынгтона іншы раз і чуецца міралюбівае рыторыка, то за ёю пры ўсім жаданні немагчыма выявіць ні найменшых прыкмет гатоўнасці падмацаваць гэтыя словы практычнымі справамі. Інакш кажучы, прыўнясенне новых слоў не азначае новай палітыкі.

Звернемся да такой кардынальнай праблемы, як спыненне гонкі ядзерных узбраенняў.

Можа быць, у Белым доме ўсвядомілі небяспеку і бесперспектыўнасць гэтай гонкі і пачалі працягваць тут стрыманасць? Нічога падобнага. Наадварот, у ЗША фарсіруюцца рэалізацыя ўсё новых праграм стварэння і разгортвання ядзернай зброі. Працягваецца размяшчэнне амерыканскіх ядзерных ракет і ў Заходняй Еўропе. Усё гэта робіцца для таго, каб так або інакш зламаць існуючую раўнавагу сіл.

Такія дзеянні ніяк не сумяшчаюцца з задачай спынення гонкі ўзбраенняў. І зусім не выпадкова, што ЗША наўмысна падарвалі сам працэс абмежавання і скарачэння ядзерных узбраенняў, сарвалі перагаворы як па стратэгічных узбраеннях, так і па ядзерных узбраеннях у Еўропе.

Нашы кантакты з амерыканскім бокам таксама паказваюць, што ніякіх пазітыўных змен у пазіцыі ЗША па гэтых кардынальных пытаннях не адбылося.

Упарцячыся ў сваёй ранейшай лініі, якая прывяла да зрыву перагавораў у Жэневе, працягваючы разгортваць свае ракетны ў Заходняй Еўропе, Вашынгтон разглагольствае аб сваёй гатоўнасці да аднаўлення перагавораў. Але паўстае пытанне — перагавораў аб чым?

Аб тым, колькі і якіх менавіта ракет, нацэленых на Савецкі Саюз і нашых саюзнікаў, ЗША могуць размясціць у Еўропе? На такія перагаворы мы не пойдзем.

Пераконваць у карысці дыялога, у карысці перагавораў нас не трэба. Як толькі Злучаныя Штаты і іншыя краіны НАТО, якія выступаюць з імі заадно, прымуць меры да аднаўлення становішча, што існавала да пачатку размяшчэння новых амерыканскіх ракет у Заходняй Еўропе, за Савецкім Саюзам справа не стане. Такі рэальны шлях да перагавораў.

Пытанне. Як складваецца становішча спраў у іншых галінах абмежавання ўзбраенняў і раззбраення?

Адказ. Рух наперад і ў іншых пытаннях блакіруецца Злучанымі Штатамі. Спынюся на дзвюх-трох праблемах.

Перш за ўсё аб космасе. Савецкі Саюз ужо не першы год дабіваецца дагаворанасці, накіраванай на тое, каб не дапусціць распаўсюджвання гонкі ўзбраенняў на касмічную прастору. Гэта пытанне мы пастаянна ставім перад кіраўніцтвам ЗША. Робім мы гэта таму, што ясна ўяўляем сабе, да якіх грозных вынікаў прывяла б мілітарызацыя космасу.

Між тым амерыканскі прэзідэнт гэтымі днямі афіцыйна паведаміў кангрэсу ЗША аб тым, што ўрад пачынае ажыццяўленне шырокай праграмы гонкі ўзбраенняў у космасе і не мае намеру дагаворвацца з Савецкім Саюзам аб прадукцыі мілітарызацыі касмічнай прасторы, быццам бы з-за складанасцей кантролю.

Груба і адкрыта — дагаворвацца не хочучь. Але, даходзячы да здэкаў з разважання сэнсу, выказваюць гатоўнасць пагаварыць з намі толькі з мэтай дамовіцца аб тым, што дагаворанасць па гэтым пытанню немагчыма. Вось так у Вашынгтоне наогул разумеюць палітычны дыялог, перагаворы.

Возьмем другое важнейшае пытанне — аб забароне хімічнай зброі.

Яшчэ ў 1972 годзе СССР і іншыя сацыялістычныя краіны выступілі ў жэнеўскім Камітэце па раззбраенню з ініцыятывай заключыць канвенцыю аб забароне распрацоўкі, вытворчасці і накіравання запасу хімічнай зброі і аб яе знішчэнні.

Тады ж яны ўнеслі і праект такой канвенцыі.

У далейшым мы не раз вярталіся да гэтага пытання, удакладняючы і дэталізуючы свае прапановы. Але ўсе гэтыя гады ЗША перашкаджалі заключэнню канвенцыі аб поўнай забароне хімічнай зброі. Проста займаліся абструкцыяй.

Цяпер у Вашынгтоне вырашылі паказаць сябе прыхільнікамі забароны хімічнай зброі. Ужо некалькі месяцаў амерыканскія кіраўнікі абяцаюць унесці ў Жэневе нейкія прапановы наконт гэтага. Але абяцанні абяцаннямі — наогул невядома, у што яны выльюцца, — а тым часам у ЗША, як вынікае з выказванняў прэзідэнта, фарсіруюцца праграма нарошчвання і аднаўлення хімічнай зброі, якая размяшчаецца як на амерыканскай тэрыторыі, так і за яе межамі.

Яшчэ адзін прыклад. Да гэтага часу не ўведзены ў дзеянне два савецка-амерыканскія дагаворы аб абмежаваннях на падземныя ядзерныя выбухі. Падпісаны яны амаль дзевяць гадоў таму назад, і мы шмат разоў прапаноўвалі ЗША ратыфікаваць іх. Але па сённяшні дзень яны адмаўляюцца зрабіць гэта.

Да якіх толькі выкрутаў не звяртаюцца пры гэтым. Спачатку гаварылі, быццам ратыфікацыя гэтых дагавораў перашкодзіць перагаворам аб усеагульнай і поўнай забароне выпрабаванняў ядзернай зброі. Потым, сарваўшы і гэтыя перагаворы, пачалі спасылацца на цяжкасці кантролю.

Вядома ж не ў кантролі тут справа — у падпісанні дагавораў наконт гэтага ёсць самым дэталёвым чынам распрацаваны палажэнні. Справа ў іншым — у нежаданні Вашынгтона звязаць сабе рукі якімі-небудзь абмежаваннямі, якія перашкодзілі б нарошчванню і ўдасканаленню ядзернай зброі.

Я закрануў пытанне аб кантролі яшчэ і таму, што Злучаныя Штаты выцягваюць яго на свет усякі раз, калі не хочучь дагаворанасці. Калі ёсць сапраўднае жаданне дагаворвацца аб мерах па скарачэнню ўзбраенняў і раззбраенню, кантроль не быў і не можа быць перашкодай. Гэта даказана і мінулым вопытам.

Дарэчы, з улікам палітыкі ды і практыкі ЗША мы не менш, а, бадай, больш за іх зацікаў-

лены ў надзейным кантролі, адэкватным канкрэтным мерам абмежавання ўзбраенняў і раззбраення.

Пытанне. На Захадзе часам разважаюць у тым плане, быццам Савецкі Саюз не жадае цяпер ісці на дагаворанасці з ЗША, чакаючы вынікаў прэзідэнцкіх выбараў там. Што б Вы казалі наконт гэтага?

Адказ. Скажу так. Тыя, хто падкідае такія думкі, або не ведаюць, або — што больш за ўсё верагодна — свядома скажваюць нашу палітыку. Яна прынцыповая і не падвергнута кан'юнктурным хістанням.

На працягу гісторыі савецка-амерыканскіх адносін мы мелі справу з рознымі адміністрацыямі ў Вашынгтоне. У тых выпадках, калі з боку амерыканскага кіраўніцтва працягваліся рэалізм, адказны падыход да адносін з Савецкім Саюзам, справы ішлі, можна сказаць, нармальна. Спрыяльна адбівалася гэта і на агульнай абстаноўцы ў свеце. Пры адсутнасці такога рэалістычнага падыходу, адпаведна, пагаршаліся і нашы адносіны.

Мы і сёння за тое, каб мець нармальныя, стабільныя адносіны са Злучанымі Штатамі, адносіны, якія грунтуюцца на роўнасці, аднолькавай бяспецы і неумяшанні ва ўнутраныя справы адзін аднаго.

Намёкамі ж на нейкія «нашы разлікі» ў сувязі з выбарамі ў ЗША, відаць, спрабуюць скрыць уласнае нежаданне дагаворвацца з Савецкім Саюзам па пытаннях, якія патрабуюць свайго вырашэння. А аб тым, як абстаіць справа наконт гэтага, уяўленне дае параўнанне пазіцыі двух бакоў хоць бы па тых пытаннях, якія толькі што ўпаміналіся мною.

Пытанне. Што, на Вашу думку, неабходна для таго, каб людзі перасталі жыць у пастаянна трывозе за мір?

Адказ. Перш за ўсё трэба, каб палітыка дзяржаў, асабліва дзяржаў, якія маюць ядзерную зброю, была з'арыентавана на ліквідацыю ваеннай небяспекі, на ўмацаванне міру.

Першачарговыя намаганні павінны быць накіраваны на тое, каб спыніць і павярнуць назад гонку ўзбраенняў. Ад агульных разважанняў аб карысці перагавораў час ужо перайсці да ліквідацыі тых сур'ёзных перашкод, якія былі створаны на шляху абмежавання і скарачэння ўзбраенняў, развіцця да-

вер'я, наладжвання ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва.

Аб радзе далёка ідучых прапаноў Савецкага Саюза па канкрэтных пытаннях у гэтых галінах я сказаў ужо. Ёсць і іншыя буйныя пытанні, якія патрабуюць канцэнтравання на іх агульных намаганняў.

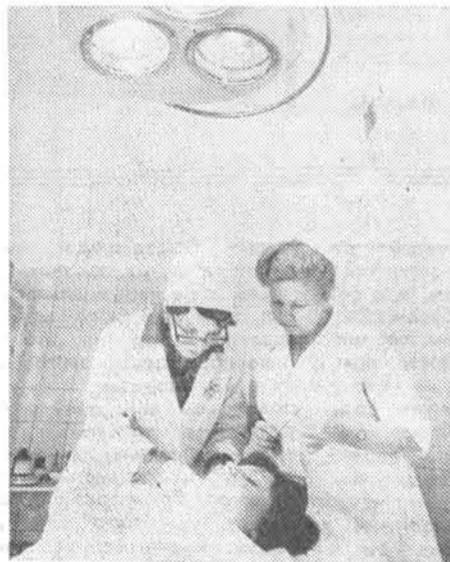
Так, рашучаму павароту да лепшага ў свеце, несумненна, садзейнічала б узяцце ўсімі ядзернымі дзяржавамі абавязальства аб непрымяненні ядзернай зброі першымі, а таксама аб замарожванні ў колькасных і якасных адносінах ядзерных арсеналаў. Для гэтага не патрэбны складаныя перагаворы. Тут трэба праявіць палітычную рашучасць. Вынік будзе несумненна важкім ва ўсіх адносінах. Галоўнае, была б ясна прадэманстравана гатоўнасць адмовіцца ад спроб дабіцца ваеннай перавагі над іншымі. Наша краіна не імкнецца да такой перавагі, але і не дапусціць яе над сабой.

Надзвычай важна наогул, каб у адносінах паміж дзяржавамі, якія валодаюць ядзернай зброяй, укараняліся пэўныя нормы, маючыя сваёй мэтай мір. Аб гэтым мне даводзілася раней гаварыць падрабязна.

Востра стаіць задача стварэння атмасферы давер'я ў міжнародных адносінах. Для гэтага патрабуецца адказная і ўзважаная палітыка з боку ўсіх дзяржаў, а таксама прыняцце адпаведных практычных мер, вядучых у гэтым напрамку. Спалучэнне шырокамаштабных крокаў палітычнага і міжнародна-прававога парадку з мерамі ваенна-тэхнічнага парадку, за што выступаюць Савецкі Саюз і іншыя сацыялістычныя краіны, дазволіла б забяспечыць поспех стангольмскай канферэнцыі, зрабіць яе вынікі буйным укладам ва ўмацаванне еўрапейскай і міжнароднай бяспекі.

Павінны быць прыкладзены сямья энергічных намаганняў для ліквідацыі існуючых і прадукцыі ўзнікнення новых ачагоў напружанасці і ваенных канфліктаў у розных раёнах свету. Інакш кажучы, ёсць нямаля магчымасцей для таго, каб канкрэтнымі справамі садзейнічаць умацаванню міру і міжнароднай бяспекі.

Савецкі Саюз гатоў супрацоўнічаць з усімі дзяржавамі ў ажыццяўленні гэтых мэт.

Першымі сустракаюць сонца ў гэтым горадзе жыхары мікрараёна Усходні. Усё тут новае: шматпавярховыя дамы і школы, магазіны і прадпрыемствы службы быту. Жылы масіў, у якім пасялілася ўжо некалькі тысяч сямей, з'явіўся ў Маладзечна за апошнія пяць гадоў. А ўсяго за гэты час у добраўпарадкаваныя кварталы пераехала каля 14 тысяч чалавек. Выважныя краны сталі характэрнай рысай гарадскога пейзажу. Прыгожыя архітэктурныя ансамблі з'явіліся на вуліцах Мі-

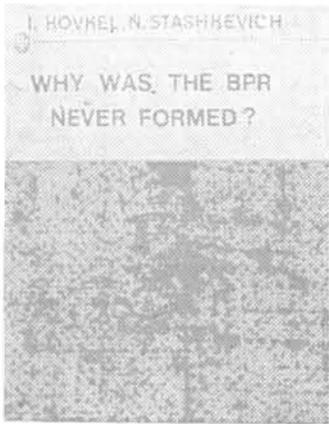
ру, 60-годдзя Кастрычніка, Будаўнікоў... Пабудаваны заводы «Рэмбытэхніка», тэхналагічная аснастка, гарадскія ачышчальныя збудаванні, уведзены ў строй пускавы комплекс завода парашковай металургіі, расшыраны вытворчыя магутнасці на заводах сілавых паўправадніковых вентыляў, станкабудаўнічым, лёгкіх металаканструкцый. Дынамічна развіваецца эканоміка горада. Аб'ём прамысловай прадукцыі за мінулае пяцігоддзе ўзрос на 37,8 пра-

цэнта. На мільёны рублёў рэалізавана тавараў народнага ўжытку. Стала больш заводаў і фабрык, якія пастаўляюць сваю прадукцыю на экспарт. Амаль у 50 краін свету, у тым ліку ў Чэхаславакію, Балгарыю, В'етнам, Канаду, Францыю, ЗША, Югаславію, Нігерыю, адпраўляюцца станкі рознага прызначэння, дакладныя прыборы, металаканструкцыі, музычныя інструменты, дзіцячыя веласіпеды, мастацкія вырабы і іншыя тавары. Неўзабаве Маладзечна адзначыць сваё

600-годдзе. Горад расце, маладзее, становіцца прыгажэйшым.

НА ЗДЫМКАХ: старшыня Маладзечанскага гарвыканкома У. БУЯНАУ са студэнтамі політэхнікума ў мікрараёне Усходні; у кабінце лячэбнай касметыкі новай паліклінікі з'яём вядучы ўрач В. ЛАПАЦІНА і медсястра Л. ШУТ; у частак зборкі экспартнай прадукцыі на станкабудаўнічым заводзе. Фота У. ВІТЧАНКІ.

Выданні «Голасу Радзімы»

Імя беларускага вучонага-гісторыка Мікалая Шашкевіча добра вядома нашым пастаянным чытачам. Яго артыкулы, у якіх глыбока раскрываецца сутнасць падзей, што адбываліся на тэрыторыі нашай рэспублікі пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, неаднаразова друкаваліся на старонках «Голасу Радзімы». Тры кніжкі Мікалая Шашкевіча, прысвечаныя гэтаму ж перыяду развіцця БССР, былі выдадзены ў апошнія гады ў «Бібліятэцы «Голасу Радзімы». Гэта — «Непазбежнае банкруцтва», «Кастрычнік у Беларусі» і напісаная ў сааўтарстве з маладым вучоным з Гродна І. Коўкелем «Почему не состоялась БНР?». Апошняя, як падкрэсліваюць аўтары, даследуе гісторыю палітычнага банкруцтва нацыяналістычнай контррэвалюцыі ў Беларусі ў 1918—1925 гадах. Гісторыя развіцця беларускай сацыялістычнай дзяржавы да сённяшняга дня прадугавя і груба фальсіфікуецца, скажаецца кучкай беларускіх буржуазных нацыяналістаў. Штогод яны адзначаюць так званы «акт 25 сакавіка», якім у 1918 годзе група буржуазных палітычных дзялкоў, прыкрываючыся імем народа, разглагольстваваннямі аб прынцыпах свабоды і незалежнасці, аб'явіла аб утварэнні Беларускай народнай рэспублікі (БНР). Свае дзеянні яна выдавала за «праяўленне волі беларускага народа», хоць народ да ўсёй гэтай мышынай мітусні ніякага дачынення не меў. Беларускія буржуазныя нацыяналісты рабілі ўсё магчымае, каб перашкоджаць усталяванню Савецкай улады ў Беларусі. Аднак усе іх спробы аказаліся дарэчнымі, народ быў не з імі. Не прынеслі поспеху і шматлікія спробы дабіцца прызнання БНР дзяржавамі Захаду. Ні адна з іх не аказала ніякай падтрымкі марыянэткаму ўраду, хаця нацыяналісты і спакушалі Запад

танымі прыроднымі рэсурсамі Беларусі, былі гатовы прадаць усё, нават родную зямлю, толькі б не дапусціць стварэння сацыялістычнай рэспублікі. Відаць, урады заходніх краін ужо тады не верылі ў магчымасць беларускіх нацыяналістаў утрымаць дзяржаўную ўладу, разумелі, што за імі няма рэальнай сілы. Толькі ўрад буржуазна-памешчыцкай Польшчы некаторы час скарыстоўваў беларускіх нацыяналістаў, абяцаючы ім аўтаномію Беларусі. Але гэта была толькі палітычная гульня. Для ўрада Пилсудскага Беларусь была патрэбна для барацьбы з Савецкай Расіяй, ні пра якую аўтаномію ён і не думаў. Усё гэта даказана аўтарамі кнігі «Почему не состоялась БНР?».

Шырокія народныя масы добра разумелі, што толькі палітыка, праводзімая партыяй большавікоў, толькі Савецкая ўлада, якая звергнула панаванне буржуазіі і памешчыкаў, здольны на справе знішчыць нацыянальны прыгнёт і вырашыць нацыянальнае пытанне. Іменна Савецкая ўлада адкрыла беларускаму народу шлях да сацыялізму, дала яму нацыянальную дзяржаўнасць. Пазней большасць саміх нацыяналістаў зразумелі гэта, зразумелі ўсю дарэмнасць сваёй задумкі.

«12 кастрычніка 1925 года ў Берліне нацыяналістычныя дзеячы ў пошуках выйсця з цяжкага становішча склікалі палітычную нараду членаў «ўрада і рады БНР», гаворыцца ў кнізе. Гэта нарада прыняла рашэнне спыніць барацьбу супраць Савецкай улады. Тут жа была прынята дэкларацыя, якая прызнала Мінск «адзіным цэнтрам нацыянальна-дзяржаўнага адраджэння Беларусі». Аб'явіўшы аб роспуску «ўрада» БНР, удзельнікі нарады, такім чынам, самі прызналі поўнае банкруцтва беларускага нацыяналізму».

Як і папярэднія брашуры М. Шашкевіча, апошняя выклікала вялікую цікавасць у розных краінах. Мы атрымалі мноства водгукаў, дзе гаворыцца, што кніга дала магчымасць пазнаёміцца з многімі, раней невядомымі фактамі гісторыі Беларусі.

Але суайчыннікі выказалі шкадаванне, што гэтую цікавую брашуру з-за няведання мовы не змогуць прачытаць іх дзеці і ўнукі. Прымаючы пад увагу гэтыя выказванні, брашура І. Коўкеля і М. Шашкевіча была перакладзена на англійскую мову і выпушчана асобнай кніжкай у «Бібліятэцы «Голасу Радзімы». Зараз значна большая колькасць тых, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі, будзе мець магчымасць пазнаёміцца з гэтай кніжкай.

P. ФАМІН.

ВЯСКОВЫ НАСТАЎНІК

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ІВАН ІВАНАВІЧ!

Случчына, вёска Кірава. У засені старых ліп і клёнаў белы прысадзісты будынак. Гэта васьмігадовая школа. З усіх бакоў збягаюцца сюды вузенькія сцяжынкы, пратаптаныя гаманлівымі чародкамі вучняў. Па адной з іх кожную раніцу ідзе малады мужчына з партфелем у руках. Яшчэ здалёк, яго гучна вітаюць аднавяскоўцы: «Добры дзень, Іван Іванавіч!» А ў адказ заўсёды ветлівая ўсмішка...

Іван Казлоўскі — настаўнік беларускай мовы і літаратуры. Я ведаў яго завочна, ведаў як цікавага субяседніка, як вопытнага педагога-выхавацеля. І пераконваўся ў гэтым не раз, калі чытаў у рэспубліканскім друку яго хвалюючыя артыкулы пра школу. А тут, у вёсцы Кірава, ад мудрых і простых людзей я яшчэ раз пачуў пра настаўніка цёплыя сардэчныя словы, быццам яны вучыліся ў яго... жыццю. «Багатай душой чалавек», — так сказала пра Івана Казлоўскага сямідзесяцігадовая Аляксандра Мялешка.

Што ж, калі казаць пра ўмудронага жыццём чалавека, то нельга не ўлічваць і ўзрост яго. Івану Казлоўскаму няма яшчэ і трыццаці. Родам са Стаўбцоўшчыны. Невялікая вёсачка Вішнявец — яго выток. Адрозна пасля заканчэння Мінскага педагогічнага інстытута імя Горкага, як і многія яго аднакурснікі, паехаў працаваць у вёску. Вядома, вільны горад вабіў маладога хлопца, але ён, сялянскі сын,разумеў, што пасапраўднаму працаваць і прыносіць вялікую карысць можна тады, калі ведаеш жыццё і людзей, сярод якіх выхоўваўся і рос сам. І, зразумела, меў рацыю. Восем ужо гадоў ён тут, на Случчыне.

А яшчэ вучні... Не трэба пытаць у іх пра настаўніка: у дзіцячых вачах добрае пазнаецца адрозна.

На яго ўроках не пануе цішыня (хіба толькі — на сачыненнях). Вучні гарача спрачаюцца з настаўнікам, смела выказваюць думкі. На ўроках ідзе сапраўдны дыскусія. Я і сам, забыўшыся пра абавязкі фотарэпарцёра, ледзь не цягнуў руку адказаць, хацеў удзельнічаць у абмеркаванні, слухаць і слухаць яго.

Як гэта яму ўдаецца? На перапынку я пачуў нечаканае для сябе: «Літаратура — прадмет асаблівы, дзе маральна забаронена быць неахайным, нятворчым, адсталым», — гаварыў Іван Іванавіч, — любы ўрок паві-

нен са звычайнага «вучэбнага сродка» вырасці ў твор мастацтва, у творчасць аб творчасці, у майстэрню чалавечых зносінаў».

Сваім вучням Іван Казлоўскі часта задае такія пытанні, на якія яшчэ сам не знайшоў канчатковага адказу. Рызыка тут апраўдваецца ўдваяне. Па-першае, няма ніводнага вучня, якога б не натхнялі сумесня, «на роўных» з настаўнікам пошукі ісціны. Па-другое, настаўнік такім чынам абагачае сваю творчую палітру, свае ўрокі робіць нечаканымі, свабоднымі ад літаратурнаўчых і метадалагічных напластаванняў, сагрэтым жывым пацудом.

Клопат у вясковага настаўніка не толькі пра школу. Нельга не думаць і пра заўтрашні дзень зямлі, на якой жывеш і працуеш, якая корміць. Таму і не дзіва ўбачыць настаўніка літаратуры з яго выхаванцамі на полі ў час сяўбы і жніва, ці ў кузні дзядзькі Пятра і на калгаснай ферме, або ля брацкай магілы, якую даглядае яго клас.

Вечарам, за чаем, ва ўтульнай хаце мы доўга гутарылі пра вёску, жыццё, літаратуру. І, зразумела, наша размова вярталася да дзіцяй, школы, яе праблем.

— Аб сваім выбары я не шкадую ніколі, — гаварыў Іван Іванавіч. — Калі любіш дзіцяй, хочаш укласці ў іх частку сэрца, тады самая вялікая радасць — працаваць у вёсцы. Тут дзеці заўсёды вакол цябе, а не толькі ў кароткія гадзіны ў класе. Мы разам вандруем, збіраем калекцыі, проста гуляем. Настаўнік для вясковых дзяцей усё ж такі застаецца чалавекам, які адкрывае ім свет. Тэатры, музеі і выстаўкі адсюль далёкавата, і не часта даводзіцца іх бачыць. Менавіта педагог павінен дапамагчы хлопчыкам і дзяўчынкам дапоўніць гэты недахоп сваімі расказаў, ведаў, вопытам.

Час нашай сустрэчы праляцеў непрыкметна. У хуткім рэйсавіку я раптам адчуў і, здаецца, да канца разабраўся, чаму Іван Казлоўскі так патрэбны ўсім. Ён пасапраўднаму, глыбока любіць сваю справу, людзей, кожны дзень жыцця. Не растрачвае сябе на паказное, гучнае, непатрэбнае. Светлай душой чалавек!

Анатоль КЛЯШЧУК.

НА ЗДЫМКАХ: школа ў вёсцы Кірава; настаўнік Іван КАЗЛОЎСКІ.

Фота аўтара.

пішуць землякі

ЗАЛАТЫ
БАЖОК
І ПАГРОЗА
МІРУ

Заўсёды з нецярпеннем чакаю і з цікавасцю чытаю кожны нумар «Голасу Радзімы».

Вось дачытаў урыўкі з «Англіскага дзённіка» Адама Мальдзіса, дзе расказваецца пра яго сустрэчы з беларускімі эмігрантамі. Аўтар піша пра свае ўражанні і некаторыя моманты, з якімі яму давялося сутыкнуцца ў капіталістычным свеце. Вядома, яму, савецкаму чалавеку, нязвыкла, што ў Англіі банкі карыстаюцца такой павагай. Для нас жа, тых, хто пастаянна жыве ў гэтым свеце капіталізму, тут няма нічога

дзіўнага. З даўніх часоў і па сёння грошы былі і застаюцца тут хоць і не адзіным, але самым паважаным богам. Яму пакланяюцца мільёны людзей. Грошы тут — гэта ежа, дом, магчымасць існаваць — каму ў галечы, каму ў раскошы. Грошы — гэта і ўлада, нават міністры і прэзідэнты купляюцца і прадаюцца. Таму грашовае бажаство і мае тут такія велічныя храмы, ззяючыя мармурам і бронзай будынкы банкаў, якія займаюць самыя ганаровыя месцы ва ўсіх гарадах краін капіталістычнага свету. І тут у Аўстраліі людзі жывуць у вечнай пагоні за доларам, але не для ўсіх яна канчаецца ўдала. Няўдачніка чкае беднасць, лаўка ў парку, чарга за падачкай ад якой-небудзь дабрачыннай арганізацыі і пагарда тых, хто найбольш спрытны ў гэтай пагоні. Такая сістэма капіталізму. І вельмі добра, што ў Са-

векім Саюзе людзі жывуць зусім па іншых законах.

Сам я па нацыянальнасці паляк, таму мне было вельмі цікава прачытаць тое, што аўтар піша пра польскі эміграцыйны «ўрад» у Лондане. Ён хацеў правесці, ці сапраўды былі прэм'ер гэтага «ўрада», цяпер ужо нябожчык, Рачкевіч быў беларусам. Разумею, як складана гэта было зрабіць. Бо Беларусь, ды яшчэ савецкаму, амаль немагчыма звязацца з тымі абшарнікамі і манархістамі, што заселі ў гэтым, так званым «ўрадзе». Для «крэсавых зубраў» беларускага народа ніколі не існавала. Дарэчы, цяперашні прэм'ер польскага эміграцыйнага «ўрада» ўжо два месяцы знаходзіцца ў Аўстраліі. Тут многа польскіх эмігрантаў, вась, відаць, ён і вырашыў паказацца, каб не забывалі і заадно папоўніць касу свайго «ўрада» за кошт аўстралійскіх суайчыннікаў. На жаль, ёсць

яшчэ сярод польскіх эмігрантаў многа такіх, хто дазваляе вадзіць сябе за нос. Ну а ўвогуле, калі быць шчырым, з гэтага «ўрада», якому няма чым кіраваць, людзі проста смяюцца. І не толькі на радзіме ў сацыялістычнай Польшчы, але і большасць палякаў-эмігрантаў.

У гэтых жа заметках маю ўвагу прыцягнула і апісанне дыскусіі аб магчымасці трэцяй сусветнай вайны. Вельмі правільна і да месца ўспомніў аўтар словы Джона Кенэдзі аб тым, што чалавецтва павінна пакласці канец войнам, бо інакш войны пакладуць канец чалавецтву. Ці не за гэта яго забілі? І хто? Мне думаецца, што ўсё тыя ж прыхільнікі залатога бажаства. Бо калі не будзе войнаў, калі не нагнацца пастаянна мілітарысцкі псіхоз, то як жа заграбаць шалёныя грошы на ўзбраенне з кашалькоў падаткапацельшчыкаў.

Гонка ўзбраенняў прыносіць мільярды прыбыткі, таму мілітарыстам няма ніякай справы да лёсу чалавецтва, якое яны самі ж і штурхаюць да ядзернай катастрофы. Гэта ж вар'яты. Але многія людзі на нашай планеце не жадаюць вайны, і іх у мільён разоў больш, чым асобных вар'ятаў, якія ў некаторых краінах маюць уладу. Разумныя людзі ўсведамляюць, што з вар'яцтвам трэба змагацца. Яны становяцца ў рады абаронцаў міру і жыцця, на ўвесь голас, смела выказваюць свой пратэст супраць бязглуздых, жудасных планаў падрыхтоўкі новай, ядзернай вайны. Мы рады, што ў першых шэрагах барацьбы за захаванне жыцця і міру на зямлі заўсёды былі і ёсць сацыялістычныя краіны і перш за ўсё вялікі Савецкі Саюз.

Юрый ПАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

ТРЕТЬ НАСЕЛЕНИЯ ПЛАНЕТЫ ЖИВЕТ ПО ЗАКОНАМ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

ОН ВЕРИЛ В ПРИМЕР РОССИИ

Есть в истории подлинно великие личности, которые обладают своеобразной властью над временем. Проходят годы, десятилетия, века, а роль их в истории, глубина воздействия на судьбы человечества вырисовываются все рельефней и заметней. К людям такого масштаба принадлежит Владимир Ильич Ленин. «Ленин велик как мыслитель, как теоретик, — отмечает Генеральный секретарь ЦК КПСС К. У. Черненко. — Но сказать так — это значит сказать далеко не все. Ленин соединил революционную мысль и революционное дело. Он создал партию большевиков, партию коммунистов-единомышленников, которая, следуя марксистско-ленинскому учению, привела наш народ к всемирно-историческим свершениям».

Неполных 54 года было суждено прожить Ленину. Но проделал он за эти годы титаническую работу. Стронник учета революционного опыта других стран, Ленин на основе конкретных данных изучил новый этап в развитии капитализма, своими трудами творчески развил и обогатил марксизм. Он требовал от революционеров учета всех сил, групп, партий, классов, масс, действующих внутри каждой данной страны, и сам показал пример в изучении и правильной оценке истории и положения классов и партий тогдашнего российского общества.

Ленин постоянно искал и умело находил материал для развития теории, для обоснования стратегии и тактики созданной им революционной партии рабочего класса. Он обосновал учение о перерастании демократической революции в социалистическую, сделал вывод о возможности первоначальной победы социалистической революции в одной, отдельно взятой, стране. Ленин научно доказал, что по соотношению классовых сил именно Россия является наиболее слабым звеном в системе мирового капитализма. Этот вывод бьл назад полностью подтвердила победоносная Великая Октябрьская социалистическая революция, результатом которой стало создание Советского государства — первого в мире государства рабочих и крестьян.

Любопытно, что довольно широкие круги российской и международной буржуазии далеко не сразу поняли значение российской революции. Для многих она представлялась всего-навсего «казусом» в истории России. Как подчеркивал Ленин, сначала «капиталисты рассматривали нашу революцию как курьез: мало ли какие на окраинах бывают чудачества». Они изо дня в день предвещали гибель Советской власти. А когда эта власть стала укрепляться, когда, говоря словами Ленина, капиталисты убедились, что отношение к этому вопросу получает международное значение, они объединенными силами выступили против нее. Но рабочие и крестьяне России под руководством Коммунистической партии сдержали натиск контрреволюции и победили.

Еще в первые месяцы существования Советской власти Ленин прозорливо предсказал: «Пример социалистической Советской республики в России будет стоять живым образом перед народами всех стран, и пропагандистское, революционизирующее действие этого образца будет гигантским». Он был глубоко убежден в том, что вокруг революционной России совершенно добровольно, без лжи и железа, будут группироваться «отдельные различные федерации свободных наций», что такая федерация будет расти и сделается несокрушимой. Ленин предвидел, что некоторые основные черты российской революции имеют не местное, не национально-особенное, не русское только, а международное значение и неизбежно будут повторяться в международном масштабе. Эти предвидения полностью подтвердились.

Идеи Великого Октября и опыт социалистического строительства в СССР оказывали и продолжают оказывать растущее воздействие на мировое развитие. После победы в 1945 году над фашистской Германией, в достижении которой Советский Союз сыграл решающую роль, в ряде стран Европы и Азии были со-

зданы благоприятные условия для развития освободительной борьбы и свержения эксплуататорских классов. Когда возникла целая группа стран народной демократии, социализм вышел за рамки одной страны и стал мировой системой. Ее возникновение и развитие — самое главное международное последствие Великого Октября. На мировой арене произошло коренное изменение в соотношении сил в пользу социализма.

Шестьдесят шесть лет, прошедшие после победы Великого Октября, срок для истории небольшой. Но каждый год приносит новые свидетельства дальнейшего распространения в мире ленинских идей, благотворного влияния примера России. Первые памятники Ленину открыты недавно в Африке и Латинской Америке. Российская революция оторгла от капиталистического мира 16 процентов территории и 8,2 процента населения, производившего лишь 3 процента мировой промышленной продукции. Однако с годами социалистические идеи завладевали умами новых миллионов людей.

Ныне по законам социалистического общества живет треть населения планеты в 15 государствах Европы, Азии и Америки. Эти страны занимают свыше 26 процентов мировой территории и производят более 40 процентов промышленной продукции планеты. Кроме того, около 20 развивающихся стран, освободившихся из-под ига колониализма, вступили на путь социалистической ориентации. Политика СССР в отношении молодых государств ясна и принципиальна. «Одной из основ внешней политики нашей партии и Советского государства, — сказал недавно К. У. Черненко, — была и будет солидарность с народами, сбросившими ярмо колониальной зависимости и вступившими на путь самостоятельного развития. И особенно, конечно, с народами, которым приходится отражать атаки агрессивных сил империализма...»

Когда Ленин говорил о важности примера России для борьбы народов других стран за национальное и социальное освобождение, он не имел в виду механического копирования тех или иных черт российской революции. Он был против всякого шаблона, выступал за всестороннее изучение революционного опыта, за умение отделить своеобразное, присущее только данной стране от общего, закономерного. Именно ему принадлежит высказанная еще в 1916 году (до Октябрьской революции в России) мысль о том, что все страны неизбежно придут к социализму, но придут не совсем одинаково, каждая внесет своеобразие в ту или иную форму демократии, в разновидность осуществления политической власти, в темпы преобразования общественной жизни.

Исторический опыт социалистических революций в странах Европы, Азии и Америки показал, что они возникли и победили в силу внутренних потребностей и внутреннего развития каждой страны, по воле их народов. Вместе с тем они подтвердили ленинский вывод о том, что переход от капитализма к социализму даст изобилие и разнообразие политических форм государства рабочих и крестьян. Истина такова: ни в одной из ныне существующих социалистических стран формы, методы и пути революции не были механическим повторением чужого опыта. Все страны осуществили социалистическую революцию по-своему, в формах, которые диктовались соотношением классовых сил внутри каждой из этих стран, национальным укладом жизни и внешней обстановкой.

Как и предвидел Ленин, опыта Великого Октября и Советского государства отнять нельзя. Он вошел в историю как завоевание социализма и продолжает оказывать благотворное воздействие на борьбу трудящихся планеты за лучшую жизнь и социальную справедливость.

Людмила ВИНОГРАДОВА,
ученый секретарь сектора произведений В. И. Ленина Института марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. (АПН).

З ИМЕМ Ленина органично связана станауление і росквіт нашай рэспублікі. Хаця Уладзімір Ільчы не даводзілася б'ваць у Беларусі, за выключэннем выпадку, калі ў 1900 годзе перасякаў яе граніцу, ён меў усебаковае ўяўленне пра жыццё працоўных нашага краю. Асабліва пасля таго, як у Расіі перамагла Кастрычніцкая рэвалюцыя і Ленін стаў на чале першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы.

Як вядома, пасля некаторага зацішша на Заходнім фронце ў пачатку 1918 года войскі кайзераўскай Германіі парушылі перамір'е з Савецкай Расіяй, перайшлі ў наступленне і апынуліся на подступах да рэвалюцыйнага Петраграда. Пагроза акупацыі навісла над гарадамі і вёскамі Віцебшчыны, дзе, як і па ўсёй Беларусі, Савецкая ўлада яшчэ не паспела добра ўмацавацца, набрацца сілы.

Што рабіць у такой складанай вайнавай і палітычнай абстаноўцы, як лепш арганізаваць супраціўленне ворагу?

Захавалася тэлеграма ад 19 лютага

«МАСКВА, КРЭМЛЬ, ТАВАРЫШУ ЛЕНИНУ...»

1918 года, адпраўленая на імя Леніна старшынёй Дрысенскага Савета рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў Л. Урбанам.

«Немцы занялі Дзвінск і працягваюць далейшы рух. — паведамлялася ў ёй. — Тэлеграфуйце тэрмінова, як наступіць Дрысенскаму Саўдэпу, секцыям, казначэйству ў выпадку прыбліжэння немцаў да Дрысы».

Адказ ад Леніна наступіў адразу, у той жа дзень. Ён быў, як заўсёды, лаканічны, але канкрэтны і абгрунтаваны: «Аказвайце супраціўленне, дзе гэта магчыма. Вывозце ўсё каштоўнае і прадукты. Астатняе ўсё знішчайце. Не пакідайце ворагу нічога. Разбірайце пуці — дзве вярсты на кожны дзесяць. Узрываць масты».

І ці толькі дрысенцы звярталіся ў той трывяжны для маладой рэспублікі Саветаў час за парадамі да свайго правадыра? І ніколі Уладзімір Ільч не заставаўся безуважым да лёсу грамадзян першай у свеце рабоча-сялянскай дзяржавы.

Летам 1918 года ў Маскве адбыўся Усерасійскі з'езд беларускіх бежанцаў, у рабоце якога прыняло ўдзел больш за 200 дэлегатаў. З'езд разглядаў розныя пытанні: палітычнае становішча Беларусі, матэрыяльнае становішча бежанцаў, вяртанне іх на радзіму і іншыя. З'езд пастанавіў паслаць Старшынё Савета Народных Камісароў Уладзіміру Ільчы Леніну наступнае паведамленне: «Усерасійскі з'езд бежанцаў з Беларусі, які адкрыўся сёння, 17-га ліпеня, выбраў Вас, як правадыра працоўнага народа, сваім ганаровым старшынёй...» А два дзямі пазней група ўдзельнікаў гэтага з'езда наведала Уладзіміра Ільча і расказала яму аб становішчы бежанцаў, патрэбах і імкненнях беларускіх працоўных.

«Таварыш Ленін вельмі цікавіўся беларускім пытаннем, час ад часу пытаючы прадстаўніка дэлегацыі аб усіх баках жыцця беларускага народа, — пісала «Дзвініца», першая савецкая газета на беларускай мове, якая выдавалася ў Маскве. — Між іншым, таварыш Ленін запытаў, на якой мове гавораць на з'ездзе. У канцы ён выказаў сваю шчырую спагаду мукам і гору беларускага працоўнага народа і паабяцаў не шкадаваць нічога для працы над яго асветаю і паляпшэннем яго становішча».

У сярэдзіне мая 1919 года Уладзімір Ільч Ленін атрымаў трывяжную вестку з Мінска: «У гэты час сядзяць без хлеба мабілізаваныя ў Барысаве, Вабруйску, Мазыры, Воласці гэтыя галадаюць. У Мінску няма хлеба нават для хворых дзяцей. З Украіны не атрымана нічога. Неабходна, каб пазбегнуць трагічных вынікаў, даць сюды хлеб без прамаруджвання...»

Нялёгка было вырашыць гэтае пытанне Савету Народных Камісароў. Уся краіна галадала. Але, нягледзячы на такія вялікія цяжкасці з прадуктамі харчавання, Ленін выканаў просьбу Мінска. Ён звярнуўся да Народнага Камітэта харчавання Украіны з просьбай тэрмінова даставіць хлеб у Мінск для дзяцей, рабочых і чырвонаармейцаў. Дзесяткі вагонаў са збож-

жам былі неўзабаве прысланы ў сталіцу Беларускай рэспублікі.

На клопаты правадыра працоўнага Беларусі адказвалі сваёй шчырай, бязмежнай любоўю да Леніна. Асабліва яскрава праяўлялася гэтае пачуццё ў самых складаных і крытычных момантах ў жыцці ўзятай у вогненнае калыце варажой блакады маладой Краіны Саветаў.

Гневам і абурэннем адгукнулася ў сэрцах працоўных Беларусі раптоўная вестка аб нечуваным злачыстве, якое ўчынілі ворагі рэвалюцыі ў жніўні 1918 года, зрабіўшы замах на жыццё Леніна. Сотні пісем і тэлеграм было адпраўлена ў тыя дні ў адрас параненага Старшынё Саўнаркома. Жадаючы Ільчы хутчэйшага выздараўлення, рабочыя і сяляне Беларусі запэўнівалі яго, што з яшчэ большай энергіяй, рашучасцю і адданасцю будуць змагацца за справу рэвалюцыі, за ўмацаванне роднай ім Савецкай улады.

«Няма слоў, каб перадаць той боль, які мы адчулі, калі да нас дайшла вестка аб тваім раненні, — заявілі ў сваім пісьме Ільчы дэлегаты з'езда

Саветаў Паташанскай воласці Гарадоцкага раёна ад 11 верасня 1918 года. — Шлём гарачае прывітанне табе, дарагі настаўнік і правадыр прызначаных і абяздоленых. Цябе параніла контррэвалюцыя. Смерць гэтай шматгаловай гідры! А ты, дарагі таварыш наш, папраўляйся хутчэй і зноў пад чырвоным сцягам Кастрычніцкай рэвалюцыі вядзі нас да крыніцы шчасця — сацыялізму. Мы ж, моцна згуртаваўшы свае сілы, з патраенай сілай будзем працягваць нашу агульную справу».

А вось радкі з пісьма, прынятага ўдзельнікамі мінскага павятовага з'езда Саветаў сялянскіх і батрацкіх дэпутатаў у снежні 1920 года, калі наша рэспубліка рыхтавалася сустраць першую гадавіну з дня свайго ўтварэння: «Земляробы Мінскага павета... радасна вітаюць вялікіх правадыроў пралетарскай рэвалюцыі таварышаў Леніна, Калініна і, упеўнена глядзячы ў светлую будучыню, клінуцца разам з рабочымі прыкладзі ўсе намаганні да хутчэйшага дасягнення перамогі над гаспадарчай разрухай краіны...»

Такія шчырыя, цёплыя, прасякнутыя вераю ў перамогу новага ладу пісьмы і тэлеграмы з паметкаю «Масква, Крэмль, Таварышу Леніну» працягвалі паступаць на адрас правадыра ад працоўных Беларусі да самага апошняга дня яго жыцця.

Нельга не падкрэсліць і той велізарнай ролі, якую адыграў Уладзімір Ільч Ленін у развіцці беларускай савецкай навукі і культуры. У пачатку 1919 года ён падпісаў дэкрэт Саўнаркома аб адкрыцці ў некаторых рэспубліках універсітэтаў, у тым ліку і ў Беларусі. Гэта самая буйная вышэйшая навучальная ўстанова рэспублікі была адкрыта 11 ліпеня 1921 года — у дзень вызвалення Мінска ад беларускіх акупантаў. Адбыўся многалюдны ўрачысты сход, на якім было прынята прывітальнае пісьмо Леніну: «Паўстанне рабочых і сялян у дні Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, калі пралетарыят Расіі, кіруючы партыяй бальшавікоў і Вамі, як яе правадыром, узяў у свае рукі ўладу, дала магло працоўнай Беларусі вызваліцца ад векавога эканамічнага і духоўнага прыгнёту і працоўным знайсці сваю Радзіму — Савецкую Беларусь. Адкрываючы ў дзень вызвалення Мінска... Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт, урачысты сход, прысвечаны яго адкрыццю, ад імя партыйных, рабочых, культурных і грамадскіх сіл краю шле Вам, дарагі правадыр, сваё гарачае прывітанне».

Сёння ў нашай рэспубліцы працуюць тры ўніверсітэты — у Мінску, Гомелі і Гродна. І самы першы, самы старэйшы з іх па праву носіць імя заснавальніка Савецкай дзяржавы Уладзіміра Ільча Леніна.

Мінаюць гады. Ленінская мара даўно стала явай. Наша рэспубліка, гаворачы словамі паэта, «заяла свой пачэсны пасаг між народамі». Але для кожнага новага пакалення беларусаў заўсёды будзе светлым і дарагім імя Леніна.

Гелена ЧАРНЯЎСКАЯ.

Я за цябе жыццё і кроў аддам.
Леся УКРАЇНКА.

Вечарамі я часта хаджу на колішняе Траецкае ўзвышша. Сярод каштанаў і ліп святлом і музыкай вабіць светла-шэры будынак Акадэмічнага тэатра оперы і балета, на сцэне якога ідзе опера «Зорка Венера». А трохкі ніжэй, на шырокай, усыпанай пунсовымі цюльпанамі алеі вечна юны бронзавы Максім Багдановіч у тонкіх пальцах сціскае «цвяток радзімы васілька».

За карункамі чыгуннай агароджы імчацца машыны, аўтобусы і тралейбусы, мільгаюць светафоры, у засені ліп шпацыруюць закаханыя пары. Гляджу, і ўспамінаецца колішняя Траецкая гара: у размешанай нагамі і коламі калатушы гразі таптаўся, гаманіў, лаяўся і рагатаў, таргаваўся і заклікаў з паднятымі ў неба аглоблямі Траецкі рынак. Побач аж да самае Камароўкі цягнулася пясчаная і сумная Шырокая вуліца. Ашаляваныя і простыя з тоўстага кругляка дамы і дамкі, з палісадамі, гародчыкамі і садкамі, зялёнымі дварыкамі і хлёўчукамі стаялі тут яшчэ за маёй памяццю.

Цяпер гэтая вуліца мае іншае імя і зусім іншае аблічча. Не падобныя адна да аднае камяніцы ўпрыгожылі колішняю мінскую ўскраіну. У п'яціпавярховым аранжавым доме № 10 — вялікая кнігарня з утульнай кавярняю пры ёй. Я часта спыняюся каля гэтага дома, заходжу ў двор, спрабую адшукаць хоць якія прыкметы далёкай мінуўшчыны і нічога не знаходжу. Хіба можа сцэжка да апошняга пад'езда засталася з тае пары, калі па ёй, трохкі накульгваючы, па некалькі разоў на дзень снавала Вялікая дачка вялікага народа, сапраўдны Праметэй духу, п'яшчотная і грозная, чулая і няскораная ні жыццём, ні смерцю, ні часам.

У гэтым доме жывуць артысты опернага тэатра і часта гучаць вясёлыя, трывожныя і сумныя фартэп'яныя п'есы. Я спыняюся і доўга слухаю, а здаецца, што яшчэ не змоўкла мелодыя старэнькага піяніна, што гучала тут вечарамі на пачатку нашага стагоддзя.

Чым жа мяне вабіць гэтае месца і гэты двор?

Тут некалі стаяў паточаны шашалем, урослы ў зямлю дамок Настасі Восіпаўны Нарэйкі, здадзены ў арэнду гарадскім бесхацінцам. У ім на пачатку дзевяцісотых гадоў тры месяцы пакутавалі і спадзяваліся, адчайваліся і верылі, марылі і не здаваліся лёсу два палымяныя сэрцы, дзве апантаныя, адданыя да самазабыцця, улюбёныя, натхнёныя і чыстыя душы — вечная, свету ўсяму вядомая паэтэса Леся Украінка і паўзабыты, на першы погляд, нічым не выдатны наш зямляк Сяргей Мяржынскі.

Хто ж ён такі? Што пра яго вядома?

У сёмым томе Беларускай Савецкай Энцыклапедыі пра Сяргея Мяржынскага напісана: «...адзін з першых марксістаў у Беларусі. З сям'і чыгуначніка. Рэвалюцыйную прапаганду пачаў у Мінскім марксісцкім гуртку. У час вучобы ў Кіеўскім універсітэце вёў рэвалюцыйную прапаганду сярод студэнтаў, змагаўся супраць народнікаў, «эканамістаў». Член Кіеўскага «Саюза барацьбы за вызваленне рабочага класа». У 1899 годзе вярнуўся ў Мінск, працаваў у аддзеле кантролю Лібава-Роменскай чыгункі. У ліпені 1897 пазнаёміўся з украінскай паэтэсай Л. Украінкай, якая пад яго ўплывам вывучала марксісцкую літаратуру».

Як жа пра іх адносіны, пра

У ліпені 1897 года Ларыса Пятроўна Касач наймала пакойчык далей ад тлуму, на ўзвышшы, на самай ускраіне Ялты. Яна грэла на сонцы распухлыя суставы збалелай рукі і ўспамінала тое страшэннае для яе вадохрышча ў Луцку, калі крашчэнская сцюжа рухавую, вясёлую Леся на ўсё жыццё зрабіла калекаю.

Гайдаючыся ў гамаку, чытала вершы і артыкулы Івана Франка і ў думках спрачалася з ім, пераконвала любімага пісьменніка, што ён памыляецца, арыентуючы рэвалюцыйную барацьбу толькі на вызваленне Украіны.

У пары напружанай працы нехта нясмела пастукаў у дзверы. Леся дазволіла ўвайсці. На

ва ўсім, гармонія і прыгажосць — пафас яго душы».

Леся здзівілася, як гэта ёй запомнілася атэстацыя чалавека, якога ніколі не бачыла. Здаецца, усе рысы супадалі. Адчула адразу: яму можна даверыць самыя патаемныя думкі, а яны апошнім часам не давалі Лесі спакою.

Як і Ларысу Пятроўну, у Ялту Сяргея заганілі сухоты. Спадчына... Ад гэтай невылічнай хваробы памерла маці, калі яму было ўсяго сем месяцаў. Маленькую сіраціну з Мінска ў Кіеў забрала бабуля па маці. У яе і гадаваўся. У Мінску бацька служыць у Кантрольнай палатцы, і там жа жывуць дзве незамужнія цёткі. Пасля рэальнага вучылішча Сяргей па-

най тэорыі і практыкі. Ён заклікаў да дзеяння, раў Лісі ўзяцца за пераклад марксісцкіх прац на ўкраінскую мову. Нечакана для яе пачаў па пам'яці чытаць добра знаёмы тэкст: «Так, Расія велічная, рускага можна саслаць нават на край свету, не выкідаючы за дзяржаўныя межы. Так, Расія велічная: голад, цемра, злачыныства, крывадушша, тыранія бясконца і ўсе гэтыя няшчасці, агромністыя, каласальныя, грандыёзныя. Нашы цары перасягнулі егіпецкіх сваёю схільнасцю да манументальнасці»...

«Адкуль вы гэта ведаеце?» — здзівілася Леся.

«Нашы ўсе ведаюць гэты ліст рускай «Нявольніцы» французскага пісьменніка і артыста. Я рады, што плыву ў адным чоўне з аўтарам гэтай палымянай рэвалюцыйнай пракламацыі».

Увечары яны зноў сядзелі ў ціхім пакойчыку на ўскраіне Ялты. Сяргей нечакана звярнуўся да яе па-ўкраінску і спытаў, што яна цяпер піша.

«Драматычную пэзму «Блакiтная ружа». Але яна яшчэ ў рабоце, а няскончаных рэчаў нікому не кажавай».

І ўсё ж Лесі захацелася прачытаць хоць некалькі старонак іншае рэчы, каб пабачыць, якое яны зробіць уражанне на гэтага ўзнёслага, рэзюмнага, тактоўнага і ўражлівага чалавека. Яна ўстала з рыплівага венскага крэсела, уззяла лваўскі часопіс «Житэ і слово», адгарнула патрэбную старонку леташняе пэзмы «Грэшніца».

«Паслухайце маналог Хворай з невялікай пэзмой», і ціха пачала:

Дарма! Няхай памру, ды дума не памрэ!

У такую несмяротнасць я прывыкла верыць.

Бадай, і ў вас ёсць споведзь перад смерцю...

Мяне чакае шыбеніца, добра мне вядома.

А закончыла прыглушана і ўсхвалявана:

Няўжо ты будзеш пазіраць здалёку,

Як братняя ліецца кроў нявінная!

Не, сорам здзек цярэць.

Хай наша смерць навучыць іншых, як патрэбна жыць.

Хадзі. З табою прыйдуць іншыя, напэўна.

І я пайшла...

Мяржынскі ўстаў: «Дазвольце паціснуць руку, што напісала гэтыя радкі». Абедзвюма гарачымі далонямі, як застылае птушана, ён накрывае яе халодную руку.

«Гэта ж цэлая праграма. І па-э-зія! Вы інтуіцыяй, сэрцам мастака адчулі тое, чаму вучыць Маркс, Вам неабходна авалодаць яго «Капіталам».

Леся ўсміхнулася і пажартавала: «Баюся стаць капіталістам».

(Працяг будзе).

Сяргей ГРАХОЎСКИ

ДВОЕ ПАД БЛІСКАВІЦАЮ

іх пачуцці, пра іх адданасць расказаць больш чым праз восем дзесяцігоддзяў, як у наш суровы, напружаны і мітуслівы век зразумець вытокі іх вернасці, кахання і дружбы?

Дакладней і лепш за ўсё расказала Яна сама ў споведзі свайму Другу: «Твае лісты заўсёды пахнуць завялымі ружамі, Ты, мой бедны, завялы квецце! Мой дружа, любы мой дружа, створаны дзеля мяне. Як можна, каб я жыла цяпер адна, калі я ведаю іншае жыццё?.. А потым і шчасце, і гора абарваліся гэтак раптоўна, як дзіцячае рыданне, і я пабачыла Цябе. Я бачыла Цябе і раней, але не так яскрава, а цяпер і пайшла да цябе, як сплуканае дзіця ідзе ў абдымкі да таго, хто яго шкадуе. Гэта нічога, што ты не абдымаў мяне ніколі, гэта нічога, што паміж намі і думкі не было пра пацалункі. О, я пайду да цябе з найшчыльнейшых абдымкаў, ад найсаладзейшых пацалункаў!

Толькі з табою я не самотная, толькі з табою я не на чужыне, толькі ты ўмееш ратаваць мяне ад самае сябе. Усё, што мяне томіць, усё, што мяне мучыць, я ведаю, ты здымеш сваёю тонкаю трапяткою рукою, — яна ўсё трымаць, як струна, — усё, што азмрочвае маю душу, ты прагоніш промнямі тваіх іскрыстых вачэй... Гэта вочы з іншае краіны...

Мой дружа, мой дружа, навошта твае лісты так пахнуць, як завялыя ружы?»

І ў самым канцы гэтай споведзі:

«Праз цемру і прастору я прасціраю рукі да цябе; вазьмі, вазьмі мяне з сабою, гэта будзе мой паратунак. О, ратуй мяне, любы. І няхай вянуць белыя і ружовыя, чырвоныя і блакітныя ружы. 7/XI-1900 г.» Так пісала Леся Украінка Сяргею Мяржынскаму.

парозе стаяў танклявы, статны малады чалавек. З высокага бледнага ілба хвалямі спадалі аж на плечы каштанавыя валасы, маленькая бародка аблямоўвала прыгожы твар, а сінія вочы іскрыліся ўнутраным святлом. Ён пакланіўся і назваў сябе: «Мяржынскі. Сяргей Канстанцінавіч...» Гаспадыня працягнула тонкую халаднаватую руку: «Ларыса Касач».

«Лепш ведаю вас як Леся Украінку. Нашы агульныя сябры прасілі кланяцца менавіта Лесі Украінцы. Прабачце нечаканы візіт, але настаяў Павел Лукіч Тучапскі, і вельмі прасіла Вера Рыгораўна адведаць вас».

Ён працягнуў маленькі канверцік для візітных картак з пасланнем ад Тучапскага і Веры Рыгораўны. Яны рэкамендавалі Мяржынскага як свайго лепшага друга, надзейнага, разумнага і прыныповага таварыша, цалкам адданага вышэйшай справядлівасці і сваім перакананням чалавека.

Леся ўспоміла, як некалі Вера Рыгораўна Крыжановская расказвала ёй пра апантанага маладога тэарэтыка сацыяльнага пераўтварэння Расіі, прыгадала пачутую з яе вуснаў характарыстыку Мяржынскага: «Гэта — рэвалюцыйнер-романтык. Вельмі нервовы і ўражлівы, ён хваравіта рэагуе на кожнае праўленне грубага пачатку ў жыцці. Пры кожнай сустрэчы з уціскам і несправядлівасцю ён загараецца абурэннем і глыбока пакутуе. Яскравая думка, гераічнае дзеянне захапляюць як шлях да светлага ідэалу. Германічна цудоўным уяўляецца яму сацыяльны лад, і альтруістычная ўзнёсласць не пакідае ніколі яго, штурхае на рэвалюцыйны шлях». І яшчэ ўспомнілася: «Ён вялікі эстэт, ён чуйна адгукаецца на ўсё цудоўнае, цэніць прыгожае

ступіў у Кіеўскі універсітэт, але скончыць яго перашкодзілі сухоты і клопаты, якім ён прысвяціў жыццё».

Расказаўшы пра сябе, Сяргей засвяціў нейкім патаемным святлом, запалалі апалыя шчокі, вочы іскрыліся вільготным бляскам, ён гаварыў ціха, каб не чулі за сцяною, але з такой перакананасцю, з такой энергіяй, што ні пералыніць, ні ўставіць слоўца было нельга.

Ён даводзіў, што самаўладства — сорам і ганьба для расійскага народу, што гэта здзек над людскою годнасцю, што толькі сацыяльная рэвалюцыя зможа скасаваць абсалютызм і пачаць новую, сацыялістычную эру ў Расіі.

Ён не баяўся гаварыць тое, што думае, бо ведаў: цётку Ларысу Пятроўну, Алену Антоўну Касач, у 1879 годзе за рэвалюцыйную дзейнасць арыштавалі і саслалі ў Сібір. Трынаццацігадовая Леся свай першы верш «Надзея» прысвяціла яе мужным пакутам. Ведаў Сяргей, што дзядзька паэтэсы Міхайла Пятровіч Драгаманаў, ратуючыся ад «блакітных мундзіраў», эмігрыраваў у Балгарыю, што адзін з яе продкаў — прапаршчык Палтаўскага пяхотнага палка Якаў Драгаманаў быў членам Таварыства злучаных славыя і падзяліў лёс дзекабрыстаў. У сям'і Касачоў заўсёды жыў дэмакратычны дух. Пра гэта сведчылі і вершы, і артыкулы Лесі Украінкі, якімі зачытвалася моладзь ад Карпат да Чорнага мора і зберагала іх у тайніках памяці.

Вечарамі Леся з Мяржынскім гулялі па пустым загарадным узбярэжжы, часам запыталі на лодцы далёка за маяк.

Ён станавіўся ўзнёслы і натхнёны да забыцця. Леся слухала і любавалася гэтым апантаным падзвіжнікам рэвалюцый-

«Раён пасадкі невядомы...» — так называецца спектакль прэм'ера якога адбылася ў Брэсцкім абласным тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі. Аўтар п'есы — вядомы журналіст Уладзімір Губараў, які пачаў пісаць пра касманаўтыку яшчэ «да Гагарына» і з таго часу верны гэтай тэме.

Спектакль паставіла рэжысёр Таіса Белічэнка, музыку напісаў брэсцкі кампазітар Васіль Кандрасюк. Новая работа тэатра цёпла прынята гледачамі.

НА ЗДЫМКАХ: сцэны са спектакля.

Фота Э. КАБЯКА.

ЛЕНІНГРАДЦЫ

ЧЫТАЮЦЬ КУЛЯШОВА

Нядаўна рэспубліка шырока адзначыла 70-годдзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. Па шчасліваму супадзенню менавіта ў юбілейныя дні пабачыў свет у «Бібліотэке поэта», якую выдае ленинградскае аддзяленне выдавецтва «Советский писатель», аднатомнік выбраных твораў А. Куляшова.

У тым, што ленинградскія чытачы змаглі пазнаёміцца з творчасцю выдатнага беларускага паэта, вялікая заслуга крытыка Варлена Бечыка. Ён напісаў да зборніка грунтоўны ўступны артыкул пра жыццёвы і творчы шлях паэта, вызначыўшы яго месца не толькі ў беларускай, але і ва ўсёй савецкай паэзіі. Цікавым дапаўненнем да артыкула з'явіцца змешчаная ў кні-

зе аўтабіяграфія А. Куляшова «Некалькі слоў пра сябе».

Зборнік складаецца з двух раздзелаў — «Вершы» і «Паэмы». Выданне гэтае — найбольш поўны збор вершаў і паэм А. Куляшова на рускай мове.

У адным са сваіх вершаў А. Куляшоў сказаў: «Я сведка ўсіх падзей». Значнасць і апраўданасць падобнага прызнання ва ўсёй паўнаце адчуваеш, калі знаёмішся з кнігай. Вершы розных гадоў, пэзмы сведчаць аб глыбокім пранікненні паэта ў сэнс падзей, у сутнасць эпохі.

Сярод перакладчыкаў паэзіі А. Куляшова на рускую мову Я. Хелемскі, М. Ісакоўскі, М. Рыленкаў, М. Святлоў, Я. Смелякоў і іншыя паэты.

А. МАРЦІНОВІЧ.

ВЯЛІКІ МЫСЛІЦЕЛЬ, ТВОРЧАЯ АСОБА

УНІКАЛЬНАЕ ВYДАННЕ

Пра тое, што ў Савецкім Саюзе рыхтуецца да выдання слоўнік мовы У. І. Леніна, я даведаўся ад супрацоўнікаў Інстытута рускай мовы Акадэміі навук СССР. Гэта цэнтральная навукова-даследчая ўстанова па вывучэнню рускай мовы і прапагандзе ведаў пра яе. Гісторыя інстытута звязана з дзейнасцю вядомых філолагаў. Сярод іх — буйнейшы даследчык мовы А. Пушкіна, М. Лермантава, М. Гоголя і Л. Талстога акадэмік В. Вінаградзеў; віцэ-прэзідэнт міжнароднай арганізацыі «Лінгвістычны атлас Еўропы», член-карэспандэнт АН СССР Р. Аванесаў і іншыя.

Непасрэдны кіраўнік даследавання доктар філалагічных навук Пётр Дзянісаў, адказваючы на пытанне, якім будзе гэта выданне, сказаў, што мяркуецца падрыхтаваць пяць тамоў па 7—8 тысяч слоў у кожным. Спачатку лічылася, што слоўнік павінен насіць чыста філалагічны характар. Аднак далейшая работа прымусіла адмовіцца ад такога вузкага падыходу. Справа ў тым, што ў мове У. І. Леніна вялікую ролю адыгрываюць тэрміны з розных галін ведаў, значэнні якіх лепш за ўсё могуць тлумачыць спецыялісты ў галіне адпаведных навук. Работа над слоўнікам стала набыць комплексны характар. Да яе цяпер залучаюцца буйныя савецкія вучоныя.

Ленін — буйнейшы наватар не толькі ў галіне палітыкі, але і ў галіне мовы. Яго спадчына належыць СССР і іншым краінам, падкрэсліў савецкі філолаг.

Хоць новае выданне і задумана як рускі нацыянальны тлумачальны слоўнік мовы У. І. Леніна, мы імкнёмся залучыць да ўдзелу ў ім замежных вучоных. У ленінскіх тэкстах, як паказалі даследаванні, ёсць асобныя незразумелыя сучаснаму чытачу словы. Асабліва ў перапісцы і ў заўважках на палях канспектаў. Правільнае каменціраванне магчыма, калі скарыстаць новыя матэрыялы пра жыццё і дзейнасць У. І. Леніна ў замежных краінах. У такіх выпадках карысная, напрыклад, дапамога вучоных Чэхаславакіі, Польшчы, Францыі, Швейцарыі і іншых краін, дзе ён жыў і працаваў.

Гаворачы аб працы над слоўнікам, Пётр Дзянісаў адзначыў, што для першага тома ўжо падрыхтавана каля чатырох тысяч слоўнікавых артыкулаў з плануемых прыкладна 9,5 тысячы.

Складанне першага тома слоўніка пачалося не адразу. Яму папярэднічала вялікая і скрупулёзная работа над словапаказальнікам, на падставе якога ствараецца любы слоўнік. Словапаказальнік уяўляе сабой алфавітны пералік усіх слоў, якія сустракаюцца ў Поўным (пятым) зборы твораў У. І. Леніна. Прычым у такім пераліку ўказаны нумары тамоў і старонак, дзе гэтыя словы сустракаюцца. Стварэнне словапаказальніка — яшчэ адзін этап, што мове У. І. Леніна ўласцівы шырокі дыяпазон. Так, каля 12 тысяч слоў сустракаюцца ўсяго па адным разе. Агульная ж колькасць слоў у ленінскай мове — каля 37 500. Для параўнання скажу, што ў мове У. Шэкспіра 15 тысяч слоў, С. Балівара — 16 тысяч, М. Сэрвантэса і А. Пушкіна прыкладна па 20 тысяч слоў.

У. І. Ленін займае унікальнае месца ў нашай гісторыі і культуры. Ён не толькі стваральнік рэвалюцыйнай партыі рабочага класа, першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, вялікі мысліцель. Ён

і такая творчая асоба, якая зрабіла моцны ўплыў на развіццё рускай мовы XX стагоддзя. Ленінскае слова аказала ўздзеянне на мову савецкай публіцыстыкі, афіцыйных і дзелавых дакументаў. Асабліва прыметна гэта адбілася на мове многіх гуманітарных навук — філасофіі, палітэканоміі, гісторыі Расіі і СССР, гісторыі міжнародных адносін і іншых. У. І. Ленін удакладніў навуковыя паняцці, створаныя К. Марксам і Ф. Энгельсам, і ўвёў іх у рускую мову.

У. І. Ленін зрабіў уплыў на развіццё рускай мовы не толькі ў галіне тэрміналогіі, але і ў стылістыцы, у адборы асобных слоўных зваротаў і фразеалагізмаў. Даследаванню гэтага боку яго творчай спадчыны таксама дапаможа слоўнік.

З моманту, калі завяршылася літаратурная дзейнасць У. І. Леніна, прайшло больш за 60 гадоў. За гэты час руская мова ўжо змянілася. Некаторыя словы ленінскага лексікона сталі менш ужывальныя. З гэтай прычыны сённяшняму чытачу для правільнага тлумачэння некаторых месцаў у работах У. І. Леніна патрэбны спецыяльны каментарый, ролю якога, у прыватнасці, і будзе адыгрываць новы слоўнік.

Слоўнік мовы У. І. Леніна спатрэбіцца для кожнага інтэлігентнага чалавека, які цікавіцца рускай мовай. Ён жа будзе раскрываць словажыванне вельмі трапнае, яснае, простае і ў той жа час надзвычай ёмістае. Ленінскія работы — узор ужывання не толькі тэрмінаў, але і простых звычайных слоў.

Вялікую дапамогу слоўнік акажа спецыялістам, таму што ў ім будзе тлумачыцца мноства ключавых тэрмінаў розных навук. На падставе ўжо зробленай работы мы, напрыклад, змаглі даваць адказы на запытаныя філосафаў, эканамістаў, фізікаў.

Неацэннае значэнне слоўніка для перакладу ленінскіх прац на замежныя мовы. Як вядома, перакладчык не можа трымаць у галаве ўсе выпадкі ўжывання дадзенага слова. Яму патрэбны нейкі даведнік. Наш слоўнік акажа яму такую дапамогу. Бо ў ім будуць указвацца не толькі тыя ці іншыя тэрміны, паняцці, але і іх адценні, стылістычная афарбоўка — іронія, жарт, адабрэнне і г. д. На падставе праведзенай работы мы, сказаў доктар Дзянісаў, ужо цяпер даём кансультацыі з прычыны цяжкіх выпадкаў пры перакладзе работ У. І. Леніна. Мы, у прыватнасці, адказалі на запытаны перакладчыкаў з Чэхаславакіі, Югаславіі, Індыі, Балгарыі.

Даследаванні паказалі, што ў слоўніку Леніна ёсць прыкладна 4 тысячы слоў, якія не ўтрымліваюцца ні ў адным акадэмічным слоўніку рускай мовы. Такім чынам, нават папярэдняе вывучэнне ленінскай мовы дае важкі ўклад у мовазнаўства.

У заключэнне Пётр Дзянісаў падкрэсліў яшчэ раз, што работа над слоўнікам мовы У. І. Леніна набывае агульнанацыянальнае значэнне. Літаратурная дзейнасцю Уладзіміра Ільіча ў многім завяршаецца развіццё класічнай рускай мовы XIX стагоддзя, звязанае перш за ўсё з росквітам рускай мастацкай літаратуры, публіцыстыкі, матэрыялістычнай філасофіі, і пачынаецца новы — савецкі яго этап. Таму вывучыць вытокі сучаснай рускай мовы і прасачыць дынаміку яе развіцця без вывучэння мовы У. І. Леніна немагчыма.

Эдуард КРУСТКАЛН.

У Мазыры адкрылася новая выставачная зала. Цяпер там працуе выстаўка, якая складзена з твораў мясцовых мастакоў, майстроў народнай творчасці. У пяці яе раздзелах прадстаўлены жывапіс, графіка, кераміка, разьба, ткацтва. Тут плануецца паказ перасоўных выставак Саюза мастакоў БССР, персанальных калекцый. НА ЗДЫМКАХ: М. МАЦІЕЎСКИ «Куток старога Мазыра»; С. ЧАРНЯК «Медавуха»; на выстаўцы. Фота Я. КАЗЮЛІ.

«ЭКСПЕДЫЦЫЯ» У РОДНУЮ ВЁСКУ

Артур ЦЯЖКІ

ЗЯМЛЯ МАЯ ПЕСЕННАЯ

Вось ужо каторы год, калі зіма ўкрывае першароднай беллю зямлю, душу маю пачынае хваляваць нейкае трывожна-радаснае, салодкае пачуццё. Напэўна, нешта падобнае перажывае паляўнічы ці рыбак. Але я не паляўнічы і не рыбак, а хвалюе мяне пачуццё дарогі, пачуццё новых сустрэч. Наступае мая пара. У сялян становіцца менш работы, больш вольнага часу — можна ехаць па песні. Запасаюся бланкатамі, магнітафоннай стужкай і еду туды, дзе яшчэ ніколі не бывалі песенныя экспедыцыі, — часцей у родныя мясціны на Смаргоншчыну: у вёскі Лылойчы, Хведзевічы, Станчыняты.

...Шэрэла. Шыбы акон наліваліся густой цёмнай сінявой. Браўся мароз. Гэта ўгадвалася па намаразі на шыбах, па звонкаму рыпенню снегу і калодзежнага жураўля.

Святла ў чыстай палове не запальвалі. Яно гарэла толькі ў кухні. Мы сядзелі перад кафлянай печкай. Па буйным ружовым вуголлі ад сасновых шчапанікаў трапятліва скакалі вострыя рыжыя сіняга полымя.

Якуб адсунуўся трохі ад печкі, расшпіліў душагрэйку.

— Прылякло. Ну, а за гэта шмат плацяць?

— За што? — не зразумеў я.

— Ну за песні гэтыя, што запісваеш.

— А-а, нічога не плацяць.

— То які табе інтарэс?

— Чаму, інтарэс вялікі. Вось запішу, адпраўлю ў сталіцу. А там надрукуюць, і, глядзіш, падхопіць нехта, будзе на сцэне спяваць. Навошта ж, каб песні разам з людзьмі паміралі?

— Яно так, — кінуў Якуб і раптам ажывіўся: — Эх, раней і спявалі! Гэта цяпер, насы ў тэлевізары паўтыкаўшы, сядзяць, а раней жа гэтай парой як збяруцца шэрай гадзінай, то да паўночы не змаўкаюць. І спяваюць, і жартуюць, і розныя дзівы раскажваюць, і...

божа мой, чаго толькі не пачуеш, бывала. А на сёмуху была мода на лодках катацца і песні спяваць. Сонейка свеціць, цёпла, прыгожа, а песні па ўсім возеры гуляюць. Цяпер такога няма. І чаму мы такія стрыманыя сталі?

— Хто яго ведае, дзядзька Якуб, чаму мы такія сталі? Можна, што лёгка даецца ўсё. Цяпер жа, бадай, у кожнай хаце і радыё, і тэлевізар, і магнітафон. І адусюль песні, песні. Не лянуйся толькі на кнопку націскаць...

Прышла ў кухню гаспадыня з дайніцай. Запахла марозам і хлявом.

— Кату хопіць павячэраць? — задзірыста запытаўся Якуб, кінуўшы на дайніцу.

— Го, кату. І табе па завязку хопіць.

— Добрую карову маем, — не без гордасці сказаў Якуб. — Хутка цяліцца, а яна вунь колькі малака дае. Трэба запускаць, бо цяляці пашкоджаць.

Гаспадыня, цётка Галя, а па-тутэйшаму Галена, працадзіла малака, наліла поўны фарфоравы кубак і падала мне.

— Папі свежанакага. А што гэта вы ў цэмыр сядзіце?

— Шэрая гадзіна, — адказаў гаспадар.

— Дайно ўжо чорная.

Шчоўкнуў выключальнік, і па вачах сцэбанула яркае святло. Адрозніць ціхі, мройны настрой, абарвалася лірычная раздумлівасць.

Гэта была матчына родная вёска, і мяне тут добра ведалі. Якуб і Галена на якіх пару гадоў маладзейшыя ад маткі, а хата іх стаіць побач з бабулінай хатай, дзе зараз другі сусед зрабіў сталарку.

У юначыя гады я гуляў тут некалькі вяселляў, чуў тыя песні, па якія зараз і прыехаў.

Рэзка бразнула клямка, адчыніліся дзверы, і найперш паказалася касцістая рука з архаваым кіем, потым галава, шчыльна павязаная ваўнянай хусткай, а потым ужо ўкулілася прыгорбленая постаць.

— Добры вечар!

— Вечар добры!

— Вось і песніца заявілася, — усміхнуўся Якуб. — Ты што гэта, Ганна, у сенцах сядзела?

— Чаму?

— Ні стуку, ні груку — дзверы адчыніліся — і ты на парозе.

— На мятле праз акенца ўляцела. Вунь стаіць за дзвярыма, з лазавага голля.

— Хіба што.

Бабка Ганна лёгка паварочвалася на кухні, зірнула тудысюды, шморгала носам і гаварыла, растарэвала.

— Ды прсыдзь ты, што ты круцішся, як квактуха, — з паддзёўкай сказаў Якуб.

— Ды табе ж, пеўніку, спадабацца хачу.

— А я цябе і так люблю, без гэтых самых фліртаў.

— Ну, калі любіш, то прысяду. А гэта ці не Юзэфын сын? — Бабка Ганна толькі цяпер заўважыла мяне. — Ну, як там матка кратаецца?

— Кратаецца памаленьку.

— Не хварэе?

— Вот, як сказаць. Здароўе такое: сёння бегае, а заўтра трэба яшчэ падумаць.

— Праўда, праўда. І я ж такая: то поўзаю, то ляжу.

— О-о, — засмяяўся Якуб, — не грашы богу. Тады й ляжыш, калі спіш. Ты во нам будзеш спяваць аж да раніцы.

— Ну, калі ўлагодзіш, то чаму, паспяваю.

— Баба, — паклікаў Якуб жонку, — дастань там кавалак сала.

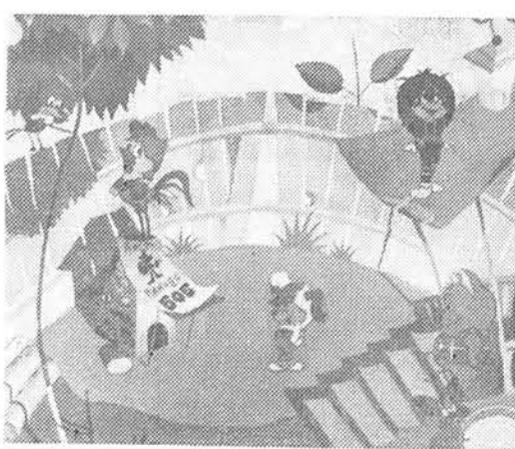
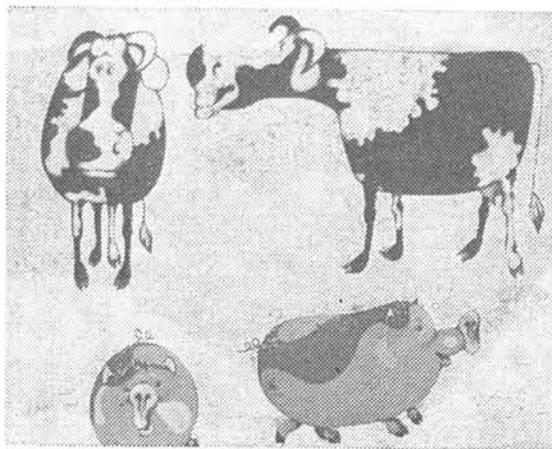
— Го, — засмяялася Ганна, — ды ў мяне кот не хоча сала есці.

— Во распанела! А ці помніш, як некалі свайму Франку на сенакос давала тры вараны бульбіны і жменю цыбулі?

— Хай бог сцеражэ ад такога!

— Хто ж цябе будзе сцерагчы, як ты ад сала адмахваешся?..

[Заканчэнне на 8-й стар.]

Сама назва гэтага кіно — мультыплікацыя — узнікла ад лацінскага слова памнажаю, павялічваю. Але множацца тут не толькі кадравыя здымкі паслядоўных фаз руху маляваных або ляльчых персанажаў — менавіта так ствараецца на экране ілюзія руху нерухомых рэчаў. Тут множацца талент сцэнарыста і рэжысёра, мастака і артыста, множацца майстэрства фазашчыка і прарысоўшчыка — іх любоў да сваёй справы.

Праца мультыплікатараў складаная. Каб «ажывіць» на экране той ці іншы персанаж, трэба на кожную секунду паказу зрабіць 24 малюнкі адпаведных фаз руху. А для стужкі ў 300 метраў такіх асобных малюнкаў робіцца прыкладна 18 тысяч.

Сённяшняе беларускае мультыплікацыйнае кіно яшчэ даволі маладое, яму няма і

дзесяці год. Але далёка ідуць карані яго. Першыя фільмы «Кастрычнік і буржуазны свет» і «Жывыя дамы» рэжысёра А. Найдзіча былі створаны яшчэ ў 1920 годзе. А ў пачатку 30-х гадоў на кінастудыі «Савецкая Беларусь» быў арганізаваны сектар мультыплікацыі, якім кіраваў А. Найдзіч. Ён неўзабаве выпусціў фільмы «Выпадак на граніцы», «Вязбожнік», «Беларуская вёска». Дзесяць-пятнаццаць год назад у рэспубліцы рабіліся рэкламныя фільмы, выкарыстоўвалася мультыплікацыя ў навукова-папулярных кінастужках. Невялікай была і група мультыплікатараў, а таму некаторыя вытворчыя працэсы прыходзіліся рабіць з дапамогай спецыялістаў іншых кінастудый краіны.

У 1975 годзе на «Беларусьфільме», стварылі майстэрню мультыплікацыйнага

кіно. І пачалі працаваць тут пераважна маладыя, нястомныя ў рабоце і творчым пошуку юнакі і дзяўчаты з мастацкімі і актёрскімі здольнасцямі. Дарэчы, і сёння сярэдні ўзрост працуючых у майстэрні нават не дасягае трыццаці гадоў. Пазнаваць жа сакрэты мультыплікацыі маладым калегам дапамагалі вопытныя спецыялісты з Масквы, Кіева. Разам рабілі і першыя фільмы. Вучоба, перайманне вопыту ў старэйшых працягваецца і сёння. На курсы пры Дзяржкіно СССР едуць авалодваць спецыяльнасцю рэжысёра і мастака-мультыплікатара нашы пачынаючыя спецыялісты.

Добры вынік не прымусіць сябе доўга чакаць. На Усесаюзным фестывалі ў 1979 годзе беларускі мультыплікацыйны фільм «Светлячок і расінка» паводле казкі М. Танка атрымаў прыз дзіцячага журы. А дзіцячае журы ці не самае строгае! Гэта была першая ўзнагарода. У 1981 годзе прыз за лепшы рэжысёрскі дэбют на Міжрэспубліканскім фестывалі мультыплікацыйных фільмаў атрымала кінастужка «Казка пра вясёлага клоуна» (аўтар сцэнарыя і рэжысёр А. Белавусаў, мастак В. Тарасаў). На Усесаюзным аглядзе работ маладых кінематаграфістаў у 1983 годзе мультфільм «Ліса, мядзведзь і мужык» (аўтар сцэнарыя Н. Лось, рэжысёр і мастак В. Доўнар) быў узнагароджаны дыпламам за гумар у раскрыцці нацыянальнага характару.

З'явіліся і любімыя героі —

добры, пяшчотны Светлячок, вясёлы небарака клоун, ганарыстае, смешнае жабяня Квака-задавака...

Мультыплікатары звяртаюцца не толькі да твораў дзіцячай літаратуры, але і да беларускага фальклору. Мовай мультыплікацыі расказваюць глядачам народныя казкі, легенды, паданні. Аўтары імкнуцца стварыць не проста цікавы фільм, але ўнесці ў яго беларускі нацыянальны каларыт. Спрабуюць выкарыстоўваць матывы народнага мастацтва: плячэнне з саломкі, разьбу па дрэве, кераміку.

Вобразна, недакучліва даносяць мультфільмы да глядача ідэі добра, міру, узаемаразумення, узаемадапамогі. Часам ляльчынныя героі вяртаюць нас у гераічнае мінулае нашага народа.

У сярэднім дзесяць мінут ідзе на экране мультыплікацыйны фільм. За гэты час разгортваюцца самыя розныя, сумныя і вясёлыя падзеі. Дзесяць мінут глядачы жывуць разам з героямі кінастужкі, разам з імі плачуць ці смяюцца, хвалююцца ці радуюцца. І калі пасля прагляду нехта стане хоць крышачку дабраўшым, калі варухнецца нешта ў душы, застанецца ў сэрцы пяшчотнае пачуццё, можна лічыць, што фільм атрымаўся.

Таццяна ПЕТРАШКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: эскізы да беларускіх мультыплікацыйных фільмаў. А. МАЦЮШЭЎСКАЯ. «Як Васіль гаспадарыў»; А. БУЛАЙ. «Пінчэр Боб»; В. ТАРАСАЎ. «Песня пра зубра».

ТРАПНЫЯ ВЫСТРАЛЫ

Рэдкая ўдача выпала гадоўнаму інжынеру Кармянскай райсельгастэхнікі Уладзіміру Ісаенку: двама выстраламі з ружжа ён забіў мацёрую ваўчыцу. Ды не дзе-небудзь у лесе ці ў полі, а літаральна за некалькі метраў ад прадыпрыемства, на якім працуе.

Яшчэ раніцай заўважыў ён шэрую ў дзверы. Сляды расказалі: звер паранены. Значыць, асабліва небяспечны. А непадалёку — школа. Уладзімір Іванавіч пабег дамоў, прыхватуў двухстволку. Дрэпежнік ужо накіроўваўся ў бок вёскі Сямёнаўка. Але на сустрэчу яму ішла грузавая машына, і воўк павярнуў назад. Тут яго і напаткала куля.

СПОРТ

У КІЕВЕ прайшоў міжнародны турнір дружалюбных армій па барацьбе дзюдо, у якім прынялі ўдзел спартсмены дзевяці краін.

Мінчанін І. Мятліцкі стаў пераможцам у абсалютнай вагавай катэгорыі.

СЕМ з васьмі савецкіх баксёраў заваявалі прызавыя месцы на міжнародным турніры за Вялікі прыз чэхаславацкага горада Усці-на-Лабэ.

Сярод пераможцаў — Андрэй Акулаў (Гомель). Яго зямляк Аляксей Юкаў заняў другое месца.

ЗАВЯРШЫЛІСЯ фінальныя сустрэчы прэтэндэнтаў на званне чэмпіёнаў свету па шахматах. Рапашчыны паядынікі, як вядома, вялі толькі савецкія спартсмены.

Сярод мужчын права сустрэцца з цяперашнім чэмпіёнам свету Анатоліем Карпавым заваяваў Гары Каспараў, які перамог Васілія Смыслова з лікам 8,5:4,5 ачка. А Май Чабунданідзе будзе абараняць сваё званне ў барацьбе з пераможцай турніра прэтэндэнтка Ірынай Лівічнай.

ПЕРОМОГАІ савецкай зборнай завяршыліся ў Нарвегіі спаборніцтвы за Кубак Еўропы па скачках у вадзе.

У асабістым заліку першыя месцы занялі мінчане Анжэла Стасюлевіч і Уладзімір Семяньюко.

МАЦНЕЙШЫЯ рапартысты свету пастаянна ўдзельнічаюць у адкрытым Кубку Беларусі па фехтаванні. Чарговы турнір, які нядаўна завяршыўся ў Мінску, прынес перамогу зборнай СССР. У складзе якой выступала і беларуская спартсменка Ірына Ушакова. У асабістым заліку мацнейшай стала Вольга Вялічка (АР джанікідзе).

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП.
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 678

ЗЯМЛЯ МАЯ ПЕСЕННАЯ

[Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.]

— Сала, Якубе, для жывата, а чарачка для душы, каб песня званчай спявалася...

І толькі селі, наважыліся слухаць, як бразнула ў сенцах на дзвярах ад вуліцы клямка, затупацелі ногі.

— Ну, едуць ужо калежанкі, — іранічна зазначыла бабка Ганна.

Галена запрашала гасцей за стол. Жанчыны, цырымонячыся, аднекваліся. Маўляў, ад свайго толькі. Хіба што ласку прыняць. Дружнай цеснай грамадой абляпілі невялікі стол, гаманілі, смяяліся.

— Бабкі, вы, можа, распраніцеся, — прапанавала Галена.

— А мы, Галечка, не надоўга. Якой паўгадзінкі пасядзім.

— Я вам дам паўгадзінкі! — прыгразіла бабка Ганна. — Трэба паспяваць. Юзэфчын сын песні збірае.

— Як гэта — збірае?

— Ну так і збірае.

Усе з цікаўнасцю паглядзелі на мяне.

— Ты, напрыклад, будзеш спяваць, — узяўся тлумачыць Якуб, — а ён тваю песню на стужку запіша — і ў радыё.

— І што, я па радыё спяваць буду?

— Ну, вядома, будзеш.

Жанчыны недаверліва пераглянуліся.

— Дык, а хіба ж там лепшых спявачак няма?

— Чаму няма. Хапае. Але ж тыя спявачкі не ведаюць тваіх песень. Вот ты і праспяваеш.

Жанчыны сцішыліся.

— Папужаліся? — засмяялася раптам Ганна. — А вот я нічога не баюся. — Бабка развязала хустку, паклала яе на плечы, выцерла даланей вусны. — Запісвай, унучак. Выступае хведзеўская арцістка Ганна Сухарэўская.

Мая матуля забедавала:

Дзе мая дочка значавала?

Значавала ў цёмным бору

Пад каліною,

Пад каліною,

Белыя ручкі пад галавою.

Ах, як перамянілася бабка Ганна, як пасвятлеў яе твар, як пакруглелі, заіскрыліся вочы! Дзе ж ён дзеўся, куды сплыў той час, калі сама яна начавала пад каліною, белыя ручкі пад галавою? Светлая і кароткая, як летняя ночка, пара маладосці і каханьня і доўгае-доўгае несалодкае замужжа.

Каб я мела саколлі крылы,

Я да мамачкі хоць сярод

тыдня;

Каб я мела саколлі вочы,

Я да мамачкі хоць сярод ночы.

Іду да мамы цёмнымі барамі,

Не бачу сцежкі я за слязамі...

Журлівая песня папыла-пакацілася далей, а мне чаму-

сьці стрэмкай заселі ў памяці словы:

Іду да мамы цёмнымі барамі,

Не бачу сцежкі я за слязамі.

Выразна паўстаў перад вачыма цёмны бор, цёмная вузкая дарога паміж дрэвамі. Бяжыць па ёй маладзіца, спяшаецца выліць на мацярынскае плячо сваю бяду-гора і да раны вярнуцца назад, да неласкавага мужа, злой сваяроўкі і цяжкай работы.

Відаць, вельмі шмат было раней у жанчын бедаў, калі складзена гэтулькі невясёлых песень. І ці не самі жанчыны складвалі тыя песні і перадавалі іх, разам з пасагам, сваім дочкам? І хто, калі не жанчыны — найпершыя песенніцы і захавальніцы традыцый, абрадаў і роднай мовы? Можна таму і песні нашы народныя такія глыбокія, шчырыя, крапаючыя...

Спявалі ў той вачар не толькі пра горкае замужжа, спявалі і светлае, і жартоўнае, і душа гойдалася, як на хвалях. То падымала яе высока, то кідала ўніз, і тады становілася балюча і соладка.

Застукалі куты колы ў

падворы,

Чула-пачула млада Ядзечка ў

каморы.

— Сыпні, сыпні, мой татачка,

Адай мяне замуж сёлета.